

Соцыум

Славутасці Чачэрска — ратуша ды Спаса-Праабражэнская царква канца XVIII стагоддзя, помнікі архітэктуры першай катэгорыі каштоўнасці. Ёсць у горадзе і палацава-паркавы ансамбль, які раней належаў роду Чарнышовых-Круглікавых. Пабудаваны яшчэ ў 1830-х, свой канчатковы выгляд будынак атрымаў у другой палове XIX стагоддзя. Па словах дырэктара Чачэрскага раённага краязнаўчага музея Алены Кавалёвай, сядзіба памятае і лепшыя часы. Справа ў тым, што ансамбль даўно патрабуе рэстаўрацыі, а сродкаў пад гэтыя мэты ні ў раённым, ні ў абласным бюджэтах пакуль не прадугледжана.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ,
Мінск — Чачэрск — Мінск

А калі разам з...

Планы за планамі

Сёння на першым паверсе палаца, дзе калісьці шпацыравалі графы, князі ды каралі, месціцца Чачэрска раённы цэнтр рамёстваў, фальклору і этнаграфіі, а другі паверх увoguле не выкарыстоўваецца. І гэта не дзіўна: як унутры, так і звонку помнік спадчыны выглядае не самавіта. Даўно нефарбаваныя сцены, адбітая тынкоўка на столі, старыя вокны і дзверы, скрозь якія так і дзьме вецер. І пустыя калідоры, забітыя, што называецца, «пад завязку» самымі рознымі рэчамі — стэндамі, вялізнымі гарбузамі, рамесніцкімі вырабамі ды шмат чым яшчэ...

Трэба сказаць, што рэстаўрацыя дадзенага аб'екта гісторыка-культурнай спадчыны раённымі ўладамі планавалася даўно. Так, яшчэ напрыканцы 2007 года абвешчаўся тэндэр па выбары арганізацыі, якая пачала б распрацоўку праектна-каштарыснай дакументацыі для палаца Чарнышовых-Круглікавых. У 2009 годзе гэтай дзейнасцю заняўся адно з абласных праектных прадпрыемстваў.

— На жаль, распрацоўка ПКД была праведзена толькі часткова, на гэта было выдаткавана ў тым годзе звыш 43 мільёнаў рублёў, — кажа Алена Кавалёва. — А пасля работы па стварэнні праектна-каштарыснай дакументацыі прыпыніліся ў сувязі з адсутнасцю фінансавання.

Аднак спробы раённых ды абласных улад распачаць рэстаўрацыю палаца ўсё адно працягваліся. Так, дадзены аб'ект гісторыка-культурнай спадчыны ў тым жа 2010 годзе быў уключаны ў Дзяржаўную праграму «Культура Беларусі» на 2011 — 2015 гады. Паводле плана, за гэты час у сядзібе павінна была прайсці рэстаўрацыя і прыстасаванне аб'екта пад установу культуры.

Заканчэнне чытайце на старонцы 4.

Чым здзівілі маладыя?

Дар'я Бульнева. «Горад».

Рэспубліканскай мастацкай выставай «Таленты Беларусі» спецыяльны фонд Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі адзначае 20-годдзе дзейнасці. Падрабязна пра творы з экспазіцыі ў Нацыянальным гістарычным музеі краіны, некаторыя з якіх сталі добра вядомымі аматарам прыгожага, чытайце ў наступных нумарах «К».

Рыпсіма Геваркян. Праект помніка Анастасіі Слуцкай у Слуцку.

16 снежня гала-канцэрт адзначыў сваё 85-годдзе старэйшы аркестравы калектыў Беларусі — Нацыянальны акадэмічны народны аркестр імя Іосіфа Жыновіча. Эксклюзіўныя артыкулы на старонках «К» працягваюць знаёміць чытачоў з дырыжорамі, якія ў розныя гады стаялі за яго пультам. Адзін з іх — Васіль Самсонаў, цымбаліст, дырыжор, рэжысёр...

Безнадзейна сышоў у мінулае час творчай дзейнасці Васіля Самсонава ў Дзяржаўным аркестры народных інструментаў БССР. Пішу «безнадзейна» таму, што след гэтага музыканта, лічыце, згубіўся, і кожная знаходка, кожны ўзноўлены факт яго біяграфіі для мяне асабіста становіўся маленькай сенсацияй.

Васіль Самсонаў быў адным з заснавальнікаў правообраза аркестра — таго першага тузіну музыкан-

Прыватная гісторыя

У ценю гісторыі

таў, якія ў 1930-м склалі Дзяржаўны ансамбль народных інструментаў. Самыя першыя творчыя крокі ансамбля сталіся пачаткам шляху ў музыцы і для самога Самсонава. А ён ад прыроды быў надзелены музычнымі здольнасцямі і прагай да ведаў. Скажам, стаў цымбалістам-самавукам, уласна, як Жыновіч, Навіцкі, Шмелькін, — усе, хто ў 1920-я — пачатку 1930-х аказаліся першапраходцамі ў цымбальным выканальніцтве. Балазе ў той час адпаведнага класа не існавала як дысцыпліны.

Васіль Архіпавіч нарадзіўся 6 студзеня 1906 года (ці 24 снежня 1905-га па старым стылі, як ён адзначае ў аўтабіяграфіі) у сям'і чыгуначнага рабочага з Магілёва. У 1921-м скончыў школу-дзевяцігодку. У тым жа годзе памірае маці, і з гэтага часу для яго пачынаецца

"Круглы стол" "К"

14 — 17 студзеня ў Адукацыйным цэнтры пры Свята-Елісавецкім манастыры горада Мінска прайшоў Міжнародны каляндны фестываль батлеечных і ляльных тэатраў «Нябёсы». Галоўнымі заснавальнікамі выступілі Мінская епархія і згаданы манастыр, садзейнічанне ў падрыхтоўцы і правядзенні аказвалі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Мінгарвыканкам. Нарадзіўшыся летась, «Нябёсы» называліся тады рэспубліканскімі і мелі куды меншы разгорт: працягваліся два дні, сабраўшы з дзясятка калектываў. Сёлета ўдзельнікаў аказалася амаль удвая больш. Замест прэс-канферэнцыі па выніках праглядаў быў праведзены «круглы стол» «Батлейка ў прасторы культуры XXI стагоддзя», які ахапіў не толькі гістарычныя, мастацкія, выхаваўчыя, але і ўласна метадычныя аспекты адраджэння батлейкі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Батлейка як «стол перамоваў»

Алесь ЛОЗКА, начальнік аддзела традыцыйнай культуры і аматарскай творчасці Інстытута культуры Беларусі, старшыня Таварыства беларускай школы (Мінск):

— Лялька — адзін з наймоцных сродкаў выхавання дзіцяці. Батлейка ж мае свае асаблівасці, надзвычай прыдатныя для працы з дзецьмі. Упэўнены, што яна як нельга лепей падыходзіць для самых розных катэгорый навучэнцаў, уключаючы і самых маленькіх, і нават дзяцей з адхіленнямі ў развіцці. Мы выпрацавалі метадыку навучання, вельмі простую ў засваенні і прыдатную для пачаткоўцаў. Вырабляецца фанаграма, на якую запісваецца не толькі музычнае суправаджэнне невялічкага спектакля, але і ўвесь яго тэкст, усе рэплікі герояў — выразна, з адпаведнымі інтанацыямі. Потым дзеці глядзяць спектакль, ды не адзін раз, а некалькі. Так яны запамінаюць неабходныя мізансцэны. Наступны этап — непасрэдна ўдзел навучэнцаў у самім спектаклі. Уключаецца фанаграма, і пад яе дзеці водзяць лялек. Гэта зусім не цяжка, бо траекторыя руху, лічыце, вызначана: у скрыні, як вядома, ёсць спецыяльныя прарэзы, куды ўстаўляюцца лялькі і па якіх яны рухаюцца. Праз некаторы час, калі дзеці ўжо вывучылі (вось так, на слых) рэплікі сваіх

персанажаў, можна абысціся толькі музыкай фанаграмай, бо тэксты яны будуць прамаўляць самастойна.

Аляксандр ЖДАНОВІЧ, акцёр Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага, мастацкі кіраўнік фестывалю:

— Методыка, прапанаваная Алесем Лозкам, добрая. Але, на мой погляд, найперш прыдатная для дзяцей, у якіх існуюць цяжкасці з маўленнем. Бо жывое слова, як мне ўяўляецца, павінна прысутнічаць на занятках адразу. Дзеці могуць не толькі капіраваць прапанаваны вынік, але і самастойна шукаць як мага больш выразныя спосабы падачы тэксту — тым больш, што ў батлеечных спектаклях ён звычайна не такі ўжо складаны.

Кацярына ЦУБЕР, мастацкі кіраўнік студэнцкага тэатра «Адраджэнне батлейкі» Беларускага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка:

— Абапіраючыся на метадыку Алеся Лозкі, мы стварылі і свой варыянт навучання. Магчыма, ён разлічаны на больш старэйшых дзяцей, бо мае на ўвазе не тэхніку простых паўтараў, а свядомае асэнсаванне ўсяго працэсу, актыўнае ўключэнне творчай фантазіі дзіцяці...

Заканчэнне чытайце на старонках 10 — 11.

У 1929-м Самсонаў паступае ў Мінскі музычны тэхнікум на аддзяленне харавога дырыжыравання. Але яго цікавасць да народнага выканальніцтва, якая праявілася яшчэ ў Оршы, не прамінула дарма. Бо наступная старонка біяграфіі звязана з Дзяржаўным ансамблем народных інструментаў. Па маім меркаванні, аkurat падчас вучобы ў тэхнікуме Самсонаў бліжэй пазнаёміўся з выкладчыкам Дзмітрыем Захарам, які ўзначальваў ва ўстанове інструктарскае аддзяленне па народных струнных інструментах і быў непасрэдным стваральнікам і арганізатарам Дзяржаўнага ансамбля. Захар як тагачасны кіраўнік калектыву і фарміраваў яго склад. Відаць, менавіта з яго лёгкай рукі Самсонаў і апынуўся ў ансамблі. Аднак, гэтаму, напэўна, паспрыяла і жаданне самога музыканта працаваць цымбалістам.

Заканчэнне чытайце на старонцы 15.

Форум

Як паведамляла "К", у сярэдзіне снежня ладзіліся майстар-класы для кіраўнікоў творчых калектываў грамадскіх аб'яднанняў беларусаў свету. Частка імпрэз адбылася ў Інстытуце культуры Беларусі, частка прайшла на базе вядомых беларускіх калектываў амаатарскай творчасці і ў шэрагу ўстаноў культуры і адміністрацыі краіны. Карэспандэнт "К" пагутарыў з прадстаўнікамі некаторых дэлегацый пра актуальныя пытанні для суполак.

На майстар-класах у папярэднія гады заахраняліся розныя аспекты культуры. / Фота Інстытута культуры Беларусі

Хто на змену?

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Тамара ЯШЫНА, намеснік старшыні савета Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў Расіі:

— Як я лічу, дадзеныя мерапрыемствы нам вельмі патрэбны: мы атрымліваем не толькі тую інфармацыю, што падрыхтавалі арганізатары, але і карысную метадычную літаратуру, завязваем кантакты, знаёмімся з Беларуссю. Досвед, атрыманы падчас падобных курсаў, — эксклюзіўны. Дарчы, Федэральная нацыянальна-культурная аўтаномія беларусаў Расіі існуе ўжо больш за 15 гадоў і ўключае ў сябе сотні беларускіх арганізацый. Сёння ў нас пражываюць каля 500 тысяч беларусаў, месцы іх кампактнага пасялення ёсць у Новасібірскай, Омскай, Іркуцкай, Калінінградскай абласцях, у Рэспубліцы Башкірыя. І ў многіх кутках Расіі нашы суайчыннікі

да сённяшняга дня захавалі традыцыйныя элементы беларускай культуры, мову. Таму, на маю думку, падобныя майстар-класы можна было б ладзіць асобна для прадстаўнікоў беларусаў Расіі і асобна для іншых суполак землякоў з замежжа. Спадзяюся, так калі-небудзь і будзе.

Сярод нашага ярага досведу назаву фестываль "Купальскае лета на Доне", які не першы год ладзіцца ў Расійскай вобласці. Ён даўно выйшаў за рамкі рэгіянальнага фальклорнага свята і з'яўляецца значнай падзеяй, стаўшы сімвалам сяброўства народаў, што жывуць на Доне. Арганізатарам мерапрыемства выступае нацыянальна-культурная аўтаномія беларусаў Расійскай вобласці, дзе па афіцыйных даных пражываюць каля 30 тысяч этнічных беларусаў! Калі мы пачыналі, у культурнай акцыі ўдзельнічала каля 4 тысяч чалавек, апошні ж фэст сабраў блізу 8 — 10 тысяч удзельні-

каў з самых розных куткоў Расійскай вобласці, Краснадарскага края і, натуральна, Беларусі. Пару месяцаў таму ў нас адбыўся І з'езд беларусаў Карэліі — у Петразаводску. Землякі цяпер арганізаваліся ў буйны цэнтр, які будзе ініцыятывамі і новымі ідэямі. Наогул, мы актыўна працуем з Міністэрствам культуры Беларусі і ведаем, што нам заўсёды дапамогуць і падтрымаюць нашы прапановы.

І апошняе. На жаль, у Расіі ды, мяркую, і ў іншых краінах свету вельмі складана знайсці інфармацыю пра тое, што адбываецца ў культурным жыцці Беларусі, якія тут ладзяцца фестывалі, культурныя імпрэзы і акцыі... Мяркую, было б няблага, каб гадавы план тых або іншых культурных мерапрыемстваў размяшчаў, скажам, на сайце Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур. І, канешне, загадзя... Тады мы змаглі б сфарміраваць заяўку на ўдзел...

Людміла АННУС, кіраўнік беларускага таварыства "Сябры" (г. Нарва, Эстонія), член Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа пры МЗС Беларусі:

— На сайце Пасольства Беларусі ў Эстонскай Рэспубліцы можна знайсці інфармацыю пра дзясяткі беларускіх суполак. На жаль, актыўнай дзейнасцю сярод гэтых таварыстваў займаюцца далёка не ўсе. І што самае галоўнае — да нас вельмі слаба ідзе моладзь. Фактычна, сёння наша суполка існуе ў замкнутым асяроддзі, там маецца шэраг сталых членаў — у сярэднім 50-гадовага веку, — а вось абнаўлення і прытоку сіл, зацікаўленых у развіцці беларускай культуры і мовы ў Эстоніі, мы пакуль не заўважаем. І гэта сапраўды праблема. Вырашаць яе трэба неадкладна, што мы і робім. Нядаўна прайшліся па мясцовых гарадскіх школах, садках, каб адшукаць хлопчыкаў і дзяўчат з бела-

Беларусы замежжа: касцюмы, ноты, інфармацыя

рускімі каранямі ды зацікавіць іх нашай дзейнасцю. Ініцыятыва дала пэўны плён: сёлета наша таварыства папоўнілася трыма новымі малядымі асобамі...

Да працы на перспектыву абавязвае статус: нядаўна таварыству "Сябры" споўнілася 16 гадоў! У горадзе нас ведаюць, да нас завітваюць на мерапрыемствы. Бо мы ўдзельнічаем ва ўсіх агульнагарадскіх святах у Нарве, а таксама ладзім свае акцыі ў многіх паселішчах Эстоніі. Сябруем з горадам-пабрацімам Нарвы — беларускім Барысавам, двойчы там выступалі са сваімі канцэртамі і вельмі рады партнёрству.

Таксама наладзілі кантакты з беларусамі Санкт-Пецярбурга, часта бываем у сяброў з Латвіі і Літвы. Скажам, нядаўна пабывалі ў Даўгаўпілсе, паўдзельнічалі ў беларускім кірмашы.

тры арганізацыі беларусаў, а пры культурным цэнтры працуюць тры беларускія калектывы. Акрамя "Світанка", гэта дзіцячы ансамбль "Таночак" ды яшчэ адзін фальклорны ансамбль "Сюзор'е". Нядаўна мы зладзілі ў нашым паселішчы фестываль нацыянальных культур, на якім выступілі як мясцовыя беларускія музычныя калектывы, так і ансамблі іншых нацыянальных суполак. Спадзяюся, у наступныя гады наш фэст набярэ большы размах. Тады, натуральна, будзем чакаць, што да нас прыедуць і калектывы з Беларусі. Праўда, спачатку трэба вырашыць пытанне са спонсарамі ды мецэнатамі нашай імпрэзы... Спадзяемся, што ў правядзенні фэсту нам зможа паспрыяць і Міністэрства культуры Беларусі.

Жанна БУЙНІЦКАЯ, сябра беларускага таварыства "Мара" (Ліепая, Латвія):

— У Латвіі сёння беларускія таварыствы і суполкі існуюць у шмат якіх гарадах. І амаль пры кожным такім таварыстве ёсць беларускі ансамбль. Ёсць ён, натуральна, і ў нас. Так, нашаму ансамблю беларускай песні "Пралеска" сёлета споўнілася 15 гадоў. Што вельмі радуе — дык гэта тое, што ў нас, у адрозненне ад многіх калег, ёсць змена. Да нас прыходзяць дзеці і нават унукі сталых сяброў таварыства. Канешне, нам цяжка: спачатку мы завучваем беларускія словы вядомыя транскрыпцыі, потым слухаем песню ў навушніках, а ўжо толькі пасля распачынаем рэпетыцыі. Але ўсё адно імпрэз у нашых хлопчыкаў і дзяўчат ёсць, ім гэта цікава. Таму мы вельмі спадзяемся, што з цягам часу гэтыя дзеткі ўвельміцца ў нашу "Пралеску" і будуць далей прапагандаваць беларускую культуру ў Ліепай.

Натуральна, нам не хапае нот, музычных твораў, музычнай літаратуры, а таксама дыскаў з беларускімі песнямі, якія мы маглі б выконваць у сваіх калектывах. Мяркую, дзякуючы вось такім майстар-класам мы зможам атрымаць усю неабходную інфармацыю. Праўда, хацелася б, каб падобныя мерапрыемствы для беларусаў замежжа ладзіліся часцей і на пастаяннай аснове.

Таццяна ЛЯВУСІК, сябра беларускага грамадскага аб'яднання "BELLARUS" (Неапаль, Італія):

— Арганізацыя была афіцыйна зарэгістравана не так даўно — толькі напрыканцы 2010-га. Сёння пры "BELLARUS" існуе акадэмічны хор, які выконвае беларускія, рускія, украінскія народныя песні і выступае з канцэртамі не толькі ў Неапалі, але і ў іншых гарадах Апенінскага паўвострава... Напрыклад, сёлета нас запрасілі на адкрыццё выставы "Марк Шагал. Каханне і жыццё" ў манастыры Брамантэ ў Рыме. Так што нашу суполку ў Італіі ведаюць вельмі добра.

Асноўныя нашы праблемы, зразумела, матэрыяльныя. Асабліва не хапае сцэнічных касцюмаў, таму шмат іх сабе самі. Праўда, нам вельмі дапамагае Ганаровае консульства Беларусі ў Неапалі ды Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур. Так, менавіта дзякуючы Консульству мы часам можам аплачваць транспартныя выдаткі свайго калектыву, а з РЦНК нам нядаўна перадалі адзін камплект сцэнічнага касцюма ў нацыянальным стылі, метадычныя дапаможнікі, літаратуру.

Алена ПІШЧЫКЕНЕ, кіраўнік беларускага фальклорнага ансамбля "Світанак" Вісагінскага культурнага цэнтра (Літва): — Наш горад маленькі, але, нягледзячы на гэта, у Вісагінасе існуюць ажно

Увага! Аб'ява*

Дворец Республики

объявляет конкурс на замещение вакантных должностей в Заслуженный коллектив Республики Беларусь Президентский оркестр Республики Беларусь артист эстрадно-симфонического оркестра:

тромбон — 1 чел.;

гойбой — 1 чел.;

ударные инструменты — 1 чел.

(на время отпуска по уходу за ребёнком);

контрабас — 1 чел.;

альт — 1 чел. (на время отпуска по уходу за ребёнком);

клавишные инструменты — 1 чел.

(на время отпуска по уходу за ребёнком).

Срок подачи заявок и документов

до 15.02.2016 по адресу:

220030, г. Минск, Октябрьская пл., 1-1.

К заявлению прилагать документы, предусмотренные Инструкцией о порядке проведения конкурса, утверждённой Министерством культуры Республики Беларусь от 22. 01. 2009 № 3.

Для резюме: факс — 229-90-50, e-mail: dirork@yandex.ru.

Дополнительная информация по телефонам:

229-90-50, 229-90-08, 229-90-04.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар:** Вольга НАВІЦКАЯ; **рэдактары аддзелаў:** Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН **аглядальнікі рэдакцыі:** Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Аліна САУЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты:** Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Галіна МАХНАЧ.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавчая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА", 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартны нумар (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пунктам гледжання рэдакцыі. Аўтары нсуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. "Культура", 2016. Наклад 5 553. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 22.01.2016 у 14.30. Замова 235. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавчтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

ф о т а ф а к т

#MuseumSelfie

Беларускія музеі чарговы раз далучыліся да міжнароднай акцыі #MuseumSelfie. "К" зазірнула ў сацыяльныя сеткі, каб адшукаць сэлфі па гэтым хэштэгу з айчынных скарбніц. Некаторыя з іх — з Музея гісторыі беларускага кіно, Музея сучаснай беларускай дзяржаўнасці, Літаратурнага музея Пятруся Броўкі, Музея традыцыйнага ручнога ткацтва Паазер'я ў Полацку — перад вамі!

Прыступкі Памяці

У вёсцы Калодзезнае, што на Капыльшчыне, з'явіўся помнік мясцовым жыхарам, якія загінулі 9 лютага 1943 года. Фашысцкія карнікі спалілі іх разам з вёскай. У агні загінулі 199 старых і малых... Нядаўна тут быў адкрыты помнік. Пасол Германіі ў Беларусі Петэр Дэтмар усклаў да яго вянок, абрад асвячэння помніка правялі праваслаўны і каталіцкі святары.

Яўген РАГІН

Правяві ініцыятыву ў свой час жыхар згаданай вёскі Віктар Дашкевіч. Ідэю стварыць маленькі мемарыял ён выношаў даўно. Размаўляў з роднымі загінулых,

На здымку: помнік у вёсцы Калодзезнае работы мастака Уладзіміра Швайбовіча.

пераконваўся ў тым, што людзі павінны ведаць і памятаць. Толькі са шчырай памяці вырастае чаканая будучыня. Так быў адкрыты разліковы рахунак у банку. Але на ахвяраванні можна было аплаціць толькі набывцце матэрыялаў для мемарыяла.

Неўтаймоўны Віктар Дашкевіч згадвае даўняга мінскага знаёмага — сябра Беларускага саюза мастакоў Уладзіміра Швайбовіча. Той адразу пагаджаецца зрабіць усё бясплатна. Не толькі мастацкую частку, але і будаўніча-мантажную. Што імі рухала? Гэта зразумее хіба толькі той, хто не чакае ганарараў ад сумлення.

Тым не менш я задаў гэтак п'ятанне Уладзіміру Пліпавічу. "Уразіла тое, што мая родная вёска Калодзезі, што на Чэрвеншчыне, і вёска Калодзезнае — сугучныя па назвах, — адказаў мастак. — І не мог сябру адмовіць..." Так што пры рэалізацыі праекта рэй вяла не арыфметыка, а мастацтва. Бярвенне было абпалена не паяльнай лямпай, а на сапраўдным вогнішчы. Белачырвоная сцэжка ля камяня — як сімвал спалучэння светлай веры і крывавай трагедыі. Чатыры прыступкі — чатыры гады пакутлівай трагедыі. Крыж і зван — як наверх храма. Мова мастацтва — гэта мова сімвалаў. Так што помнік нагадвае і аб ахвярах фашызму, і аб самаахварнасці мастака.

К

Бабруйск быў каралеўскім...

Напярэдадні новага, 2016 года супрацоўнікі Бабруйскага краязнаўчага музея падрыхтавалі новую музейную анімацыю "Калі Бабруйск быў каралеўскім". Цяпер у жыхароў горада з'явілася магчымасць перанесціся на чатыры сотні год назад і апынуцца на рынкавай плошчы ў чаканні каралевы, якая пасля гасцявання ў князя Сапегі ў Ружаных павінна завітаць у Бабруйск.

длю і ра- мёстваў, якія мелі гарады з вы- барчымі орга- намі кіравання. Каралева Цэцылія Рэната толькі аднаму гораду ў Бабруйскім старо- стве дала ў 1643 годзе прывілей на магдэбургскае права і назвала го- рад у гонар сына — Казімірам (сён- ня вёска Каралёва Слабада Свет- логорскага раёна Гомельшчыны).

Тым не менш, кароль Уладзі- слаў IV займаўся ўпарадкаваннем гандлю на бабруйскім рынку — яшчэ ў 1629 годзе ён выдаў спе- цыяльную "Уставу", а таксама даў гораду права праводзіць кірмашы два разы на год: на "зялёных свят- кі" і на свята Трох Каралёў — па два тыдні кожны.

Сёння ў Бабруйску мала хто памятае пра свята Трох Каралёў. Жыхары дзевяці еўрапейскіх краін адзначаюць яго 6 студзеня. Пазна- ёміцца з традыцыямі гэтага свята магчыма і ў нашым горадзе праз удзел у інтэрактыўнай музейнай анімацыі.

Іна АЎСЕЙЧЫК,
старшы навуковы
супрацоўнік Бабруйскага
краязнаўчага музея

Падчас музейнай інтэрактыўнай праграмы.

Ініцыятыва — бадай са- мае каштоўнае, што ёсць у развіцці творчасці і культуры. І важна, што ў Год культуры гэтая ініцыятыва праяўляецца з падвойнай энергіяй. А хэштг #2016годкультуры стаў назвай новай рубрыкі "К" і пазна- кай для такіх матэрыялаў на сеціўных рэсурсах газеты.

2016
ГОД
КУЛЬТУРЫ

Мечыслаў Ялавецкі. "Вільня".

Ці выкупім копіі?

Каля 80 малюнкаў адлюстроўваюць беларускія сядзібы ды палацы, да прыкладу — у Нясвіжы і Чырвоным Беразе. Ёсць на акварэлях касцёл у Будславе і палац у Жылічах. Калекцыя захоўваецца ў архіве Губера Стэнфардскага ўніверсітэта. Копія кожнага твора каштуе 15 долараў. Гэтыя копіі, па маім цвёрдым перакананні, мы павінны мець у Беларусі.

Сёння ў нас рэстаўруюцца або рыхтуюцца да рэстаўрацыі дзясяткі архітэктурных помнікаў. Задача спецыялістаў — максімальна дакладна ўзнавіць аблічча гэтых аб'ектаў, ад якіх часам мала што засталася. Дзейснай дапамогай для даследчыкаў становяцца архіўныя матэрыялы: успаміны сучаснікаў, фатаграфіі, малюнкі... Згадайце, якую карысць для гісторыкаў, архітэктараў і аматараў даўніны прынеслі графічныя і жывапісныя работы Напалеона Орды, які адлюстравалі для нашчадкаў выявы нашых архітэктурных шэдэўраў. Былі і тыя, хто працягнуў ягоную справу. Па абавязку пра-

цы часта вывучаю вопісы архіўных фондаў, музейных калекцыяў. Нядаўна натрапіў на незвычайны фонд. Захоўваецца ён у Стэнфардскім універсітэце. Гэта фонд Мечыслава Ялавецкага. Да Першай сусветнай вайны ён працаваў на ўрад Расійскай імперыі, курыраваў сельскую гаспадарку, шмат вандраваў па Беларусі, Польшчы, Літве. Быў вядомы як пісьменнік, дыпламат, палітык, але архівы раскрылі яшчэ адну ягоную іпастась — мастака. У фондзе Ялавецкага больш за тысячу малюнкаў, на якіх адлюстраваны палацы, замкі, цэрквы, сядзібы, у тым ліку і беларускія. Я не першаадкрывальнік гэтай калекцыі. У 2013 годзе яна была адлічавана і перададзена польскім і літоўскім даследчыкам, якія займаюцца аховай і адраджэннем гістарычнай спадчыны. Шкада, але да Беларусі копіі так і не дайшлі. А публічнага доступу да фонду няма. Дык мо прыцягненне ўвагі да згаданай калекцыі паспрыяе таму, каб усе ахвотныя ў нас на ўласныя вочы ўбачылі частку таго, чым мы калісьці ганарыліся?

Кожная копія каштуе 15 долараў. Значыць, не абысціся без фунда- тарства, прыватнага і дзяржаўнага. Выкупіць копіі — справа нашага на- цыянальнага гонару.

Уладзіслаў КУЛАКЕВІЧ,
навуковы супрацоўнік
Жыліцкага гістарычнага
комплексу-музея

Цяпер ужо знакаміты прыпынак у Пінску.

Культ... прыпынак

У Пінску адзін з гарадскіх аўтобусных прыпынкаў на плошчы Кірава ў першыя ж дні 2016-га, Года культуры, аздобілі постарамі з выявамі знакамітых людзей Беларусі — Уладзіміра Мулявіна, Максіма Багдановіча ды Івана Шамякіна, юбілеі якіх сёлета святкуе ўся краіна. Прычым, як дазналася "К", гэта толькі пачатак вялікай творчай працы...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Па словах начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Пінскага гар- выканкама Валянціны Кулак, да- дзены праект — працяг плённага супрацоўніцтва культуротнікаў з мясцовым прыватным рэкламным агенцтвам і яго кіраўніком — Ула- дзімірам Жылюком.

— На сённяшні дзень мы дамо- віліся пра тое, што ў хуткім часе ў Пінску з'явіцца яшчэ тры такія пры- пынкі, — распавяла "К" Валянціна

Кулак. — А за год іх плануецца ўста- ляваць больш за 10 ва ўсіх мікрара- ёнах горада. На банерах будуць ад- люстраваны знакамітыя калектывы і выканаўцы з Пінска, раёна і іншых куткоў вобласці, а таксама архітэ- турныя цікавосткі сталіцы Палесся.

Як адзначыла супрацоўнік рэ- кламнага агенцтва Лізавета Лу- кашук, новыя мадэлі прыпынкаў распрацаваны з улікам усіх патра- баванняў гарадскіх службаў.

— Пры вырабе аздобы пад- обных аб'ектаў прымяняюцца сучасныя кампазітныя і ўдаратрыва- лья матэрыялы, — кажа візаві. — Іх устаноўка і абслугоўванне ажыц- цяўляецца спецыялістамі агенцтва. Кошт усіх работ па такім прыпынку складае амаль 60 мільёнаў рублёў, а ўсяго мяркуецца замяніць, як мінімум, яшчэ тры дзясяткі іх цягам некалькіх гадоў... Прычым замена адбудзецца не за кошт гарадскога бюджэту, а за прыватныя сродкі.

Для зручнасці карыстальнікаў грамадскага транспарту праектам прадугледжана падсветка назвы, пазнакі папярэдняга і наступнага прыпынкаў, таніраваны дах...

К

Рэпарцёрскі марафон

Каб не Ліверпуль, то ў "біт-лоў" ніколі не было б Букінгемскага палаца. Каб не Пецярбург, у Бродскага — Нобелеўскай прэміі. А як бы прагучала такое сцвярджэнне, калі б дзеючай асобай там стаў горад над Заходняй Дзвіной? І адказ на пытанне "Каб не Віцебск, то..." карэспандэнт "К" шукала ў гэтым горадзе па адрасе вуліца Праўды, 5.

Аліна САЎЧАНКА,
Мінск — Віцебск — Мінск

Плямы фарбы на падлозе — з пэндзля Шагала

Менавіта там зараз ідуць рамонтныя работы ў колішнім будынку Віцебскага народнага мастацкага вучылішча, заснаванага Маркам Шагалам у студзені 1919 года. Там адкрывецца музей знакамітай устано- вы, што дала выток многім пля- ным мастацтва XX стагоддзя. Таму пра гэты адрас, упэўнена, чуў кожны віцебчанін, што паважае сябе і свой горад. Ёсць упэўненасць і ў тым, што сусветная супольнасць таксама з за- давальненнем наносіла б сюды візі- ты. Каб мела такую магчымасць...

Уласны вопыт (а магчыма, паба- чанае ў Парыжы) падказаў у свой час Шагалу рашэнне: мясцовай талена- вітай моладзі не адолець адсутнасць грошай і адначасова брак уласна навукальнай установы. І сапраўды, чаму сацыяльны статус мае быць адзіным білетам у жыццё, навуку і вялікую творчасць? Адолець гэтыя ўмоўнасці і адкрыць новыя імёны на роднай зямлі — вось як маштаб- на і акрылена марыў знакаміты ві- цябчанін, і такая пазіцыя прыйшлася даспадобы пралетарскаму грамад- ству. Нездарма ў артыкуле Г.Грыліна "Куток культуры ў Віцебску" ад 30 студзеня 1919-га адзначалася: у толькі што створаную ўстанову запісала- ся каля 800 чалавек.

Будынак Марк Шагал выбіраў асабіста. Каменны, з паравым ацяп- леннем і каналізацыяй. Колішні дом банкіра хутка стаў катлом, дзе закіпела мастацкая дзейнасць. "Рэ- агентамі" сталі запрошаныя Шага- лам Эль Лісіцкі, Ксенія Багуслаўская, Мсціслаў Дабужынскі, Вера Ермала- ева... Рэвалюцыйна на светапогляд навуцэнцаў паўдзейнічаў Казімір Малевіч. Ён і яго паплечнікі ўтвары- лі знакаміты УНОВИС. З таго часу Ві- цебск лічыўся сэрцам супрэматызму.

Амаль праз сто гадоў пасля апи- саных падзей дырэктар Віцебскага цэнтра сучаснага мастацтва, мастак Андрэй Духоўнікаў кажа на парозе будынка па адрасе вуліца Праўды, 5 — сёння будаўнічага аб'екта "Му- зей гісторыі Віцебскага народнага мастацкага вучылішча":

— Лёс гэтага гмаху вельмі дзіўны. Калі мастацкае вучылішча адсюль выселілі, на яго месцы спрабавала "асесці" вучылішча музычнае. Чаго тут толькі не было! У выніку мы ма- ем дакументы часоў Вялікай Айчын- най вайны, нямецкія аэрафотаз- дымкі, на якіх бачна, што ўся вуліца зруйнавана, акрамя гэтага аб'екта. Хіба не метафізіка? І хіба можна знішчыць незнішчальнае?

Заканчэнне —
на старонцы 6.

“Лічбавы” падыход

Секвестр мо і не падасца пагрозлівым...

Калегія Міністэрства культуры Беларусі, дзе аналізаваліся вынікі Дзяржпраграмы “Культура Беларусі”, завяршылася, але пакінула па сабе і шмат пытанняў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Мабыць, адно з галоўных: што будзе з фінансаваннем наступнай Дзяржпраграмы “Культура Беларусі” на 2020 гады? Нагадаю, пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 26 снежня 2010 года № 1905 “Аб зацвярджэнні Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады” на фінансаванне запланаваных мерапрыемстваў былі прадугледжаны сродкі ў памеры 1 355,7 мільярда рублёў, у тым ліку з рэспубліканскага бюджэту — 673,9 мільярда рублёў, мясцовых бюджэтаў — 676,3 мільярда рублёў, іншых крыніц — 5,5 мільярда рублёў.

■ Выйсце для культурна-работнікаў — шчыльна ўзаемадзейнічаць з прыватнымі арганізацыямі, шукаць мецэнастаў, прычым не толькі айчынных. Гэта **рэальны і не раз апрабаваны** многімі работнікамі сферы культуры шлях для рэалізацыі сваіх праектаў...

Дык вось, як адзначыў падчас студзеньскай калегіі ўжо 2016 года намеснік міністра культуры Беларусі Васіль Чэрнік, па папярэдняй ацэнцы фактычныя выдаткі на Дзяржпраграму з улікам інфармацыі абласных галоўных упраўленняў ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі складуць 859,8 мільярда рублёў, у тым ліку з рэспубліканскага бюджэту — 378,5 мільярда рублёў, мясцовых бюджэтаў — 450,8 мільярда рублёў, іншых крыніц — 30,5 мільярда рублёў. Выкананне па бюджэтных сродках, такім чынам, складала 61,4 працэнта, з улікам пазабюджэтных сродкаў — 63,4 працэнта.

Даволі красамойныя лічбы, асабліва з улікам таго факта, што інфляцыя ў Беларусі за пяць гадоў, на жаль, не стаяла на месцы і, натуральна, запланаваныя яшчэ ў 2010 годзе ў кансалідаваным бюджэце грошы на фінансаванне Дзяржпраграмы за гэты час займелі іншую вартасць не са знакам “плюс”. Але, як бачна, нават іх у поўным аб’ёме сфера культуры так і не атрымала.

Таму сёння пытанне пра фінансаванне наступнай Дзяржпраграмы падаецца лагічным, бо працягваецца эканамічны крызіс у свеце, а таксама на двух суседніх з намі рынках — расійскім і ўкраінскім, ад якіх вельмі залежыць і эканоміка Беларусі.

Між тым, яшчэ ў снежні мінулага года ў Расіі было прынята рашэнне аб секвестры (скарочанні выдаткаў) федэральнага бюджэту прыкладна на 10 працэнтаў, і гэта, як плануецца, эканоміць бюджэту каля 700 мільярдаў расійскіх рублёў і не закране так званых публічна-наарматыўных абавязальстваў, заробкаў бюджэтнікаў і грашовага забеспячэння вайскоўцаў. Не выключаны падобныя крокі і ў нас. Менавіта пра гэта казаў нядаўна міністр эканомікі Уладзімір Зіноўскі ў тэлеінтэрв’ю. Ён адзначыў, што прапановы па карэкціроўцы Праграмы сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны на 2016 — 2020 гады будуць падрыхтаваны ў студзені бягучага года.

— Сёння мы працуем з 20 дзяржаўнымі праграмамі, каб увязаць іх з праграмай пяцігодкі, — адзначыў Уладзімір Зіноўскі.

Пры гэтым міністр эканомікі звярнуў увагу на сацыяльную арыентаванасць Праграмы сацыяльна-эканамічнага развіцця, запэўніўшы, што нават у выпадку ўразаўня датацый для рэальнага сектара эканомікі не пацярпяць такія сферы, як адукацыя і ахова здароўя, захаваецца сацыяльная абарона для малазабеспечаных грамадзян ды пенсіянераў.

Са сказанага вышэй вынікае, што будучая Дзяржаўная праграма “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады таксама можа быць прафінансавана не ў поўным аб’ёме ці яе фінансаванне будзе скарачана.

Таксама не варта забывацца і на інфляцыю. Летась яна складала 12 працэнтаў, на гэты год у рэспубліканскім бюджэце планаваліся такія самыя паказчыкі. Але і гэтыя лічбы могуць быць перагледжаны. Пра гэта таксама казаў Уладзімір Зіноўскі:

— Мы гатовы да пэўных пераўтварэнняў, падтрымкі нашых прадпрыемстваў, але тым не менш мы завязаны на эканоміку нашых суседзяў, — канстатаваў, сярод іншага, ён. — На сёння мы можам казаць, што інфляцыя будзе вырашана двухзначнай лічбай... Мы робім пэўныя разлікі... Урад разам з Нацыянальным банкам працуе ў гэтым кірунку.

Галоўнае, на мой погляд, выйсце для культурна-работнікаў — не столькі разлічваць выключна на бюджэтнае фінансаванне, а больш шчыльна ўзаемадзейнічаць з прыватнымі арганізацыямі, шукаць спонсараў і мецэнастаў, прычым не толькі айчынных, але і замежных. Што ні кажы, а гэта рэальны і, да слова, ужо не раз апрабаваны многімі работнікамі сферы культуры шлях для рэалізацыі сваіх творчых праектаў і крэатыўных ідэй... Толькі пры такой умове слова “секвестр” для культурна-работнікаў Беларусі ў 2016 годзе не будзе здавацца ні пагрозлівым, ні жахлівым.

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 3.)

Але задумкі не заўсёды здзяйсняюцца ў сапраўднасці.

— На жаль, грошы паводле Дзяржпраграмы нам так і не былі выдаткаваны, — кажа начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Чачэрскага райвыканкама Юлія Басаргіна. — А сума там планавалася немалая: агулам каля 5 мільярдаў рублёў з рэспубліканскага і раённага бюджэтаў. Таму цяпер у справе рэстаўрацыі мы вельмі спадзяемся на падтрымку як абласных улад, так і Міністэрства культуры Беларусі.

Складанасці і перашкоды

Ад Мінкульты ў Чачэрску чакаюць толькі аднаго — пераводу палаца Чарнышовых-Круглікавых з трэцяй у другую катэгорыю каштоўнасці. Пасля гэтага старадаўняга сядзіба займее ўжо не рэгіянальны, а агульнанацыянальны статус, і, значыць, для яе рэстаўрацыі могуць знайсціся грошы і ў рэспубліканскім бюджэце. Але пакуль гэтыя мары не надта рэалістычныя.

— Справа ў тым, што наш палац — гэта звычайная летняя рэзідэнцыя, у інтэр’еры якой на сёння няма ні прыгожага дэкору, ні нейкіх арыгінальных архітэктурных канструкцый, — кажа Алена Кавалёва. — Але мы вельмі спадзяемся на тое, што гэты аб’ект займее больш высокую катэгорыю.

Як патлумачыў “К” начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Беларусі Ігар Чарняўскі, для пераводу таго ці іншага аб’екта спадчыны ў больш высокую катэгорыю павінны быць аб’ектыўныя прычыны:

■ Ігар Чарняўскі:

“Па сваіх архітэктурных вартасцях палац графаў Чарнышовых-Круглікавых у Чачэрску, што называецца, не “цягне” на другую катэгорыю. Да таго ж, там маецца прыбудова, дзе сёння месціцца спартыўная зала. Усё гэта выклікае пэўны дысананс у абліччы названага аб’екта...”

— Справа ў тым, што па сваіх архітэктурных вартасцях палац графаў Чарнышовых-Круглікавых у Чачэрску, што называецца, не “цягне” на другую катэгорыю. Да таго ж, там маецца прыбудова, дзе сёння месціцца спартыўная зала. Усё гэта выклікае пэўны дысананс у абліччы названага аб’екта гісторыка-культур-

най спадчыны. Так што ў гэтым кірунку спадзяванні раённых улад наўрад ці могуць быць рэалізаваныя.

Ад форуму да спонсараў

Але ў мясцовым аддзеле ІРКСМ не губляюць надзеі на станоўчае вырашэнне праблемнага пытання.

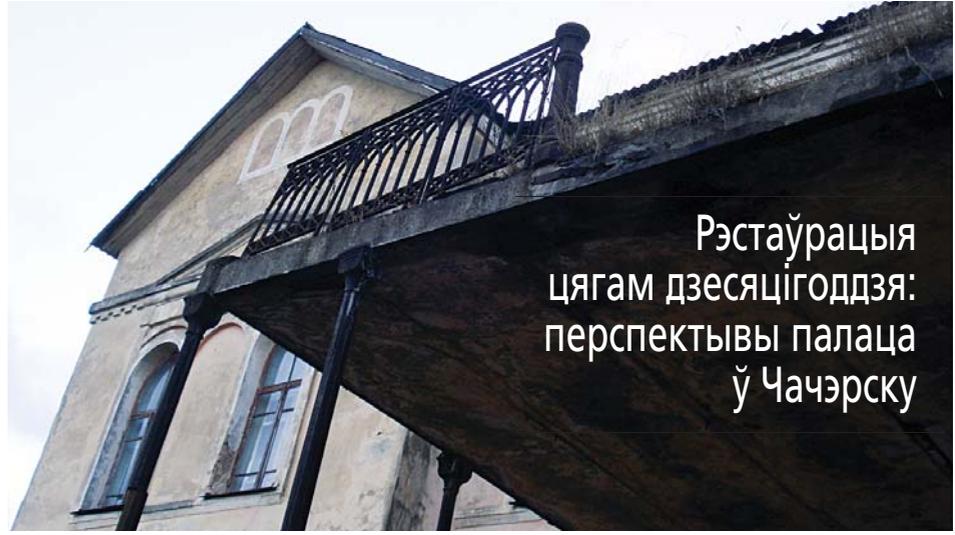
— Нашы ініцыятывы на конт аб’екта спадчыны сёння падтрыманы і на абласным узроўні, — кажа Юлія Басаргіна. — Таму будзем спадзявацца на лепшае, шукаць спонсараў ці

з гэтым аб’ектам спадчыны ў розных конкурсах і праектах. Якраз цяпер, наколькі мне вядома, у Чачэрскім райвыканкаме рыхтуюцца дакументы на ўдзел у адным міжнародным праекце. Так што надзея на станоўчае вырашэнне пытання ў мяне ёсць.

Як патлумачыла “К” Алена Кавалёва, названы праект — гэта першы Міжнародны агляд-конкурс муніцыпальных мэтавых праграм і інавацыйных праектаў краін СНД і Балтыі, што сёлета будзе ладзіцца ў Маскве. Конкурс

існуюць у Чачэрску, або з абласнымі арганізацыямі ды прадпрыемствамі, — адзначыў “К” Ігар Чарняўскі. — Маючы пэўную суму грошай, можна было б распачаць першапачатковыя аднаўленчыя працы на гэтым аб’екце ці замовіць стварэнне праектна-каштарыснай дакументацыі. А ўжо маючы на руках падобныя экспертныя паперы, звяртацца ў самыя розныя інстанцыі і ўстановы.

Зразумела, стварэнне праектна-каштарыснай дакументацыі запатрабуе таксама прыцягнення ве-

Рэстаўрацыя
цягам дзесяцігоддзя:
перспектывы палаца
ў Чачэрску

А калі разам з Ярапальцом?

Экстэр’ер і інтэр’ер Палаца ў Чачэрску. Фото аўтара

мецэнастаў, “піярыць” наш палац там, дзе толькі магчыма. Усё — з тым разлікам, каб зрушыць справу з “мёртвай кропкі” ды стварыць праектна-каштарысную дакументацыю для рэстаўрацыі.

Дарэчы, нядаўна палац Чарнышовых-Круглікавых быў прадстаўлены на Гомельскім эканамічным форуме перад дзясяткамі бізнесменаў з усёй Беларусі. Праўда, ахвотных паўдзельнічаць у аднаўленні старадаўняй сядзібы сярод магчымых спонсараў і мецэнастаў пакуль не знайшлося.

— Мы таксама ведаем пра агучаную праблему, — запэўніла “К” першы намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення ІРКСМ Гомельскага аблвыканкама Вольга Антоненка. — Будзем шукаць спонсараў, хадзіліцаць перад Міністэрствам культуры Беларусі, а таксама ўдзельнічаць

распачаўся 3 кастрычніка 2015 года і працягнецца да 12 сакавіка бягучага года. Заяўка на ўдзел у праекце будзе пададзена разам з расійскім горадам Ярапальцом, дзе існуе вельмі падобная сядзіба таго ж роду Чарнышовых-Круглікавых. Цалкам магчыма, што гэта той шлях, на якім можна атрымаць не толькі дзяржаўную, але і спонсарскую дапамогу. Калі не айчынную, дык замежную — скажам, з боку расійскіх бізнесменаў...

Але і ідэя з прыцягненнем да аднаўлення сядзібы айчынных спонсараў ды мецэнастаў можа здацца нерэальнай толькі на першы погляд. Бо калі ўзяцца за справу ўсур’ёз — хто ведае, што атрымаецца ў выніку?

— Як на маю думку, дык раённым уладам можна і нават неабходна ў такіх умовах працаваць, скажам, з прадстаўніцтвамі тых філіялаў банкаў, што

лізарных сродкаў. Але раённыя ўлады да пошуку грошай гатовы.

— Думаю, выйсце з дадзенай праблемнай сітуацыі мы абавязкова знойдзем, — сцвярджае Юлія Басаргіна. — Чаму я кажу гэта так упэўнена? Бо ведаю падобныя прыклады менавіта ў нашым раёне. Скажам, наш гарадскі дом культуры яшчэ ў 2004 годзе быў зачынены на рэканструкцыю. І прастаяў так аж да 2014 года з-за адсутнасці фінансавання. А пазалетась грошы мы атрымалі і ва ўстанове культуры правялі капітальны рамонт на суму ў 13 мільярдаў рублёў. Цяпер маем шыкоўны Дом культуры, абсталяваны па апошнім слове тэхнікі. Цалкам магчыма, што так здарыцца і з палацам Чарнышовых-Круглікавых. Так што губляць надзеі, на мой погляд, ніколі не трэба...

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на

[facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kimpressby, [instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

Зараз у Нацыянальным мастацкім музеі праходзіць мая персанальная выстава "Рэпліка. Керамапластыка". Рыхтуючыся прадставіць свае творы грамадзце, асабліва ў фармаце персаналіі, мастак асэнсоўвае зробленае за пэўны перыяд. А рэвізія работ цягне за сабой рэвізію поглядаў на жыццё і мастацтва.

У чарговы раз акрэсліваеш, што для цябе жыццёва важна, што дугасна, без чаго можаж увогуле абжыцца. Гэта як азірнуцца назад, каб скарактаваць шлях наперад. Хтосьці можа падумаць, што для тых, хто шчыруе ў галіне "дэкартэўна-прыкладнага" мастацтва, стратэгічнасць мыслення — рэч калі і не залішняя, дык, прынамсі, не абавязковая. Маўляў, для аздаблення побыту трэба сачыць за модай, а не замарочвацца на філасофію. Тым больш, тая ж кераміка больш чым якое іншае мастацтва грунтуецца на імправізацыі. Але на чыстай рэфлексіі творчасць не пабудуеш, на адной інтуіцыі далёка не заедзеш. У сур'ёзнай справе мусіць быць сэнсавы стрыжань.

У Маскву я пераехаў больш за 7 гадоў таму, і з расійскай сталіцы амаль не цікавіўся тым, што адбываецца ў беларускім шоу-бізнесе, рок- і іншай музыцы. Мне не тое каб усё роўна — часу няма.

У хуткаплынным візіты ў Мінск часу таксама асабліва не стае на гэты "занятак". Тэлевізар трошкі гляджу. Мо гэта мне так пашанцавала, але нека напароўся на цэлы "вывадак" метал-гуртоў. Нешта такое залімітава цяжкае выконвалі на беларускай мове. Нека пачуў песню пра шарпэткі ў фолк-манеры, таксама на беларускай. У галаве нават мелодыя затрымалася, вось каб не пра шарпэткі... Я разумею, што гэта гумар такі. Але мастацтва не павінна быць для суседкі па пад'ездзе. Дакладней, яно павінна быць для такой дамы ў тым ліку, для дамы, як для вектара, што заахваціў да творчага акту. А калі музыкант зацыкліваецца на "творчасці для гагосці", то і атрымліваецца альбомы з тэзіну песень "для суседкі". Мне не цікавая творчасць, якая, умоўна кажучы, не вырашае пытанні Сусвету — у нашым выпадку скрозь прывзму музыкі. Я гатовы дараваць спеваку кашу ў роце, магу не звяртаць увагі на недасканалыя тэксты,

На Стары Новы год, 14 студзеня, у дзень Святога Васілія памёр Мікола Тарасюк. Прайшоў роўна год. А здаецца, усё адбылося толькі ўчора...

У суботу, 9 студзеня, на гадавіну ў Стойлы, дзе жыві знакамiты майстар, з'ехаліся сваякі і сябры Тарасюка. Людзей было няшмат, але атмасфера была вельмі душэўнай. Многія згадвалі дзеду, розныя ягоныя прыгоды і ўчынкi. Казалi пра яго вельмі цёпла, часам нават рагаталi. Такi ён быў неардынарны чалавек, што і ўспамiны аб iм — цікавыя i, можна сказаць, неардынарныя...

Дарэчы, у Мiколы Тарасюка засталiся дзве родныя сястры. Марыя, старэйшая (ёй 85), на яго падобная i знешне, i ўнутрана. Таксама мае тонкі гумар, як у ейнага бацькi. А жыве яна цяпер у Брэсце, у мiкра-раёне Бярозэўка, куды перавезла са Стойлаў мамiну хатку з пячым ацяпленнем. Падчас маразоў можа ў хату перасяліць i качак. Усё, як i ў Тарасюка. Мы з мужам часам жартуем, што аматарам майстра не

Замест скульптуры, з тэхналогіямі

меркаванне

Валерый КАЛТЫГІН,
мастак, кераміст, кіраўнік Міжнароднага пленэру па кераміцы "Арт-Жыжаль" у Бабруйску

Асабіста для мяне такім стрыжнем з'яўляецца асэнсаванне правінцыйнасці як псіхалагічнага стану і духоўнай з'явы. Так здарылася, што, калі не разглядаць час вучобы ў Мінску, дык усё мае жыццё прайшло ў правінцыі — Антопаль, Быхаў, Бабруйск... Але пры гэтым як мастак прасторы для самарэалізацыі я меў і маю не менш за сваіх сталічных калегаў. Правінцыйны рытм жыцця больш адпавядае маёй натуре, чым тлум мегаполіса. У мястэчках, у малых і адносна невялікіх гарадах людзі яшчэ не забыліся, што пад асфальтам — зямля. На карані свае не забыліся. Мне з імі цікава. Прытым што я маю патрэбу час ад часу выпраўляцца ў вялікі свет — сябе паказаць, на іншых паглядзець, даведацца пра новыя павевы ў мастацтве і новыя тэхналогіі.

Беларуская кераміка, калі казаць пра фарміраванне школы, прайшла ў сваім развіцці некалькі стадыяў. Ад-

бывалася гэта на маіх вачах. Быў час, калі керамісты адштурхоўваліся ад народных узораў і арыентаваліся на функцыянальнасць. Ужытковасць пераважала над дэкартэўнасцю. Потым у пашане была абстрагаваная ці цалкам абстрактная форма, якая разглядалася як самадэстатковая каштоўнасць. Цяпер жа наша і не толькі наша кераміка развіваецца, як мне падаецца, у бок асацыятыўнасці. І на гэтым этапе яна здольная вырашаць задачы, якія раней лічыліся замацаванымі за скульптурнай пластыкай.

І яшчэ відавочны рух керамікі ў бок высокіх тэхналогій. І тут у нас з'яўляюцца праблемы... Справа ў тым, што пры адсутнасці сучаснага абсталявання (у суседзяў, у прыватнасці, у расіян яно ўжо ёсць) мы рызыкуем страціць і напрацаваны патэнцыял, і заваяваны пазіцыі, і, адпаведна, перспектывы. Надыходзяць часы, калі на адной

нацыянальнай самабытнасці альбо арыгінальнай стылістыцы ўжо не ўтрымаешся, трэба яшчэ і выкананне, якое адпавядае сучасным эстэтычным стандартам. Я маю на ўвазе новыя выразныя магчымасці, якія стварае абпал пры тэмпературы 1400 градусаў. У нас, як я ўжо казаў, увогуле няма такіх печак. А значыць канкурыраваць нам будзе ўсё цяжэй і цяжэй.

У нашай керамічнай вытворчасці ды і ў творчай практыцы мастакоў пераважаюць сёння так званыя халодныя тэхналогіі. Гэта калі пігмент наносіцца на ўжо гатовы выраб, і эфект палівы ствараецца не высокатэмпературным абпалам, але халоднай хімічнай рэакцыяй. Канешне, прафесіянал і на падставе таннай тэхналогіі зробіць нешта вартае. Але імітацыя — яна і ёсць імітацыя...

Сёння беларуская керамічная школа трымаецца на энтузіязме мастакоў. Але, дбаючы пра будучыню, не кепска было б мець таксама і матэрыяльную базу, якая адпавядала б сучасным патрабаванням.

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Скрозь церні ў... нікуды

меркаванне

Аляксей ШАДЗЬКО,
акцёр Маскоўскага мастацкага акадэмічнага тэатра імя Максіма Горкага, музыкант

калі людзі, якія ствараюць песні, ставяць перад сабой сапраўдныя мэты. Тэкставы і меладычны радок мае ляцце да нябёсаў. А рабіць нешта проста так і тым больш прытрымлівацца нейкай песеннай моды, — не для мяне. Не можа быць Мастацтва модным.

Яшчэ разглядаю на вуліцах афішы. Сярод "а-на" і Співакова бачу анонсы канцэртаў гурта "J:морс". Ужо добра, значыць, жывыя, працуюць, нешта новае пішуць, альбом "Паветра" у іх выйшаў. Або канцэрт гурта "Trubetskoy": дрэнна, напэўна, што "Ляпіс Трубяцкі" разваліўся, але на яго месцы ўтварыліся дзве каманды. "Trubetskoy" я пакуль не чуў, "Brutto" чуў — так, брота.

Хай мяне назавуць белай варонай, чалавекам некампетэнтным і дылетантам, ні разу не экспертам, не крытыкам і не музыказнаўцам (якімі я, на шчасце, і не з'яўляюся: талент абышоў мяне ў гэтых адносінах), але ў 2008-м, калі я з'яжджаў

у Расію, у нас была, на мой погляд, цалкам уежная музыка. Папса папсой, так, яна ў любой краіне жудасная; нармальна папулярная, масавая музыка, створаная, вядома, усё яшчэ пад уплывам вялікай і магутнай савецкай эстрады (лепш бы пад заходнюю, але карма ў нас такая); сацыяльны рок... З папсой і эстрадай і сёння ўсё цудоўна, што не можа не радаваць, а сацроку стала менш, як мне падалося. Слушная злосць з яго знікла. Тое дрэнна...

Што мне яшчэ падабаецца? Тое, што ўсякія цяперашнія конкурсы кшталту "Голаса" і "Галоўнай сцэны" так беларусаў моцна не зацягнулі. Было нешта падобнае, але такія праекты, мабыць, давалі сваю бесперспектыўнасць, нават бессэнсоўнасць. Як засведчылі расійскія аналагі, па вялікім рахунку іх лаўрэаты, пераможцы вядомымі артыстамі так і не сталі. Дэкларавалася, што конкурсы пакліканы адкрываць новыя, вартыя

таго імёны, насамрэч жа яны ператварыліся ў спаборніцтвы. Хто з членаў журы найбольш цікавую аранжыроўку прыдумае свайму "студэнту"? Хто з супернікаў на кароткім адрэзку часу здолее ўразіць, каб пра тое не забыліся, ледзь ён развітаецца са здымачным павільёнам? І што ў іх наперадзе? А нічога! Журы ж — гэта наогул асобная песня. Вось дзе бітва "зга" людзей. У беларускіх журы ўсё без "крыві" абыходзілася, напэўна, а ў расійскіх — пры той натуральнай пастэльнай тэлекарцінцы — не ўпэўнены. Я глядзю на іх і бачу, як жа ім было сумна, нягледзячы на ўвесь іх найграны пафас, які ад іх патрабавала шоу. І ім даўно ўжо сумна літаральна ад усяго. Ад уласнай творчасці ў тым ліку.

Вось чаго я баюся, дык гэта стаць сумным самому сабе. Мой новы альбом — "Спяпы паравоз", які я 2 сакавіка прадстаўлю ў Мінску, — не сумны. Праўда, ён і не пратэстны, але і "шкарпэтак" у ім няма. Альбом гэты пра час, які слепа рухаецца на чалавека, змятаючы ўсё на сваім шляху. Што застаецца ад людзей, па жыцці неабароненых, тых, якія жывуць пад грузам невядомага, па-спя таго, як паравоз-час пераедзе іх?

Занатаваў Алег КЛІМАЎ

Які лёс чакае музей Тарасюка?

ТЭКСТ

Ларыса БЫЦКО,
загадчык аддзела традыцыйнай культуры Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра

трэба ехаць у Стойлы: дакрануцца да стойлаўскай атмасферы можна і ў Бярозэўцы. Малодшая сястра Тарасюка, Вера, жыве ў вёсцы Дымнікі разам з мужам, унучкай і праўнучкай. Пасля паніхіды ў суботу Марыя і Вера папрасіліся, каб мы падвезлі іх да магілы мамы. Без слёз не магла глядзець, як гэтыя бабулькі ішлі па заснежанай дарозе да могілак...

Таксама на мерапрыемства прывезлі з-пад Дамачава лепшага сябра майстра Аляксандра Максімавіча, што жывіў раней у вёсцы Ганчары. Яны на дваіх трымалі коніка. Аляксандр Максімавіч цікава распавядаў пра дзеду Мiколу і шкадаваў, што з цягам часу згіне ягонае імя і ягоны музей...

Мы з мужам гэты год пражылі ў смутку па Тарасюку. Падкатвае ком да горла, калі прыязджаеш у спусцельны Стойлы. З іншага боку, шмат папрацавалі, з сябрамі-разьбярамі і нямецкім прадстаўніцтвам асацыяцыі народных універсітэтаў пабудавалі і ўсталявалі драўляны манумент каля сядзібы майстра. Ды і увогуле цягам года пра Тарасюка і лёс ягонага музея я распавядала падчас выступленняў з дакладамі і прэзентацыямі на канферэнцыях розных узроўняў (раённых і міжнародных), пісала праекты. Але пакуль ніхто гэтым не зацікавіўся...

Як хацелася б, каб у Стойлах захаваўся музей "Успаміны Бацькаўшчыны"! Гэта ж найцікавейшы

культурна-турыстычны аб'ект у нашай Беларусі! І менавіта пра гэта марыў і спадар Мiкола: "Я роблю для народа. Займаюся Бацькаўшчынай. Мыны ны будз, а мая Бацькаўшчына останыцца!". Помню, яшчэ гадоў за пяць да ягонай смерці, кожны раз, калі я прыязджала ў Стойлы, ён абдымаў мяне і пачынаў плакаць. Трасліся яго суднелыя плечы, рукі... І кожны раз ён задаваў мне ўсё адно пытанне: "Дытына, шо будз з моім музеём? Што з ім будз?"...

Прайшоў год... Ягоныя дзеці дасюль ніяк не вызначацца, што ім рабіць са спадчынай бацькі. Мо таму і раённым уладам цяжка сёння прыняць рашэнне, якое задаволіла б усіх... І што будзе ў выніку — так пакуль і не зразумела нікому...

Людцы, можа вы падкажаце, як захаваць музей "Успаміны Бацькаўшчыны" Мiколы Тарасюка? Мне, як і майстру, хочацца тое спытаць. Можа, вы ведаеце адказ?

Мяне як педагога вельмі ўзрушыла, што сёлетні год у Беларусі аб'яўлены годам культуры. Гэта не толькі пачэсна, але і вельмі актуальна. Сумна, што нярэдка менавіта культура застаецца на задворках, а стаўленне некаторых суайчынікаў да гэтай сферы ў ідэале павінна быць значна лепшым і больш свядома асэнсаваным.

ТЭКСТ

Канстанцін КАРНЯЛЮК,
педагог

Слова пра вялікую прагу

З аднаго боку, у нас безліч устаноў культуры: тэатры, кінатэатры, музеі, бібліятэкі, філармоніі, выставачныя залы, палацы культуры ў гарадах, мястэчках і вёсках і гэтак далей. Праводзіцца мноства міжнародных і рэспубліканскіх фестываляў і форумнаў. Беларуская культура арыгінальная ды ўнікальная традыцыямі, перададзенымі нам у спадчыну. Мы, канешне, пастаянна ўзбагачаліся і культурнымі здабыткамі нашых суседзяў з Усходу, Захаду, але здолелі захаваць уласны творчы падмурак.

Але, з іншага боку, многія з нас гадамі, а то і дзесяцігоддзямі абыходзяць увагай установы культуры, лічаць гэта дробязна-факультатыўным. Адсюль — запаўненне свай душы паскудствам. Скажу больш: многія сталі абыякавымі, вальгарнымі, няветлівымі, пасіўнымі, неміласэрнымі... І як горка і балюча, што некаторыя нашы музыканты, мастакі, пісьменнікі, іншыя дзеячы культуры вымушаны дажываць свой век забытымі, у адзіноце...

Культура з вялікай літары — магутны творчы сінтэз жыццёвага і мастацкага. Яна — амаль заўсёды сінонім інтэлекта, высакароднасці. За апошнія гады інтэлект нацыі нешта пахіснуўся. Для многіх кнігу замяніў Інтэрнэт. Але зірніце толькі, як не стае пісьменнасці онлайн...

Лічу, што культура — гэта перш за ўсё высокая мера чалавечнасці ў самім чалавеку. Ніколі нельга забываць таго, што крызіс культуры ў грамадстве з'яўляецца і крызісам нашых душ. Сёлета адзначым 125-годдзе з дня нараджэння Максіма Багдановіча. Славуты прарок нашай Бацькаўшчыны так звярнуўся да нас: "Як кожны народ мае сваю нацыянальную душу, так ён мае і свой асаблівы склад (стыль) творчасці, найбольш прыдатны да гэтай душы. Ёсць ён і ў нас, беларусаў, і мы мусім звярнуцца да яго, каб улажыць што-небудзь сваё ў скарбніцу светавой культуры, каб уліць у нашу паэзію свежыя сокі, каб стаць бліжэй да душы роднага народа, лепш паталіць яе духоўную смагу і праўды ўзяцца за вялікую працу: развіццё беларускай народнай культуры". Больш і даваць нічога не варта.

Меркаванні калумністаў і экспертаў газеты не абавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Тактыка культурнага развіцця

Вопыт адной ДШМ

Адной з шасці ДШМ на Валожыншчыне з 2009 года кіруе Юлія Мякінка. Гэтая школа працуе ў Ракаве. Мясцічка старадаўняя, са сваімі традыцыямі. Адной з іх — толькі 25 гадоў. Роўна столькі споўнілася згаданай установе.

Яўген РАГІН

Начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Валожынскага райвыканкама Вікенцій Адамовіч кажа, што маладая Юлія Мякінка не перастае яго здзіўляць ініцыятыўнасцю і выніковасцю дзейнасці. Я вырашыў пагутарыць з дырэктарам Дзіцячай школы мастацтваў (зацікавіла кіраўніцкая кухня) і вось што высветліў.

Дырэктару ДШМ камфортна, бо сярэдні ўзрост выкладчыкаў — 33 гады. Прафесіяналамі паспелі ўжо стаць, а кансерватарамі — гады не дазваляюць. Што робіць кіраўнік дзеля пастаяннага амаладжэння педагогічнага кадра? Не цураецца запрашаць на невялікую колькасць гадзін вочнікаў-старшакурснікаў з Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. І тыя пагаджаюцца! Ад “жывой” практыкі грэх адмаўляцца. Нават пры адсутнасці гарантыванага жылля.

Штогод у настаўніцкім складзе ДШМ — адзін-два такія студэнты. І застаюцца ж у Ракаве! Бо творчая атмосфера тут заўсёдна. А калі яшчэ ўсе калегі — маладыя ды да працы задзірыстыя...

Тым не менш, а што з жыллём? Не без старанняў дырэктара школа пераехала нядаўна ў будынак рэканструяванай канторы мясцовай сельскагаспадарчай арганізацыі. Стары будынак, як усе спадзяюцца, будзе пераўтвораны ў інтэрнат для маладых спецыялістаў. Дзеянні паслядоўныя і натуральныя.

Чым яшчэ бярэ Ракаўская ДШМ? Пасля рэканструкцыі будынка з’явілася магчымасць адкрыць клас выяўленчага мастацтва. Цяпер з 99 вучняў трынаццаць — юныя мастакі. Музычныя традыцыі, безумоўна, больш сталыя. Тут ёсць народны інструментальны калектыў педагогаў “Ars Longo”. За віртуозамі дарослымі назіраюць школьнікі. І не проста назіраюць: дзейнічаюць тры інструментальныя, два харавыя і адзін вакальны дзіцячыя калектывы. Іх колькасць, па меркаванні дырэктара, — паказчык якаснай працы ўстановы. Як і ўдзел у прэстыжных конкурсах.

Сёлета, да прыкладу, дзіцячы хор ды інструментальны ансамбль едуць на фестываль у Сочы. Для таго, каб дзеці не надта думалі пра набыццё білетаў ды пражыванне за мяжой, “Ars Longo” ў наступным месяцы дае дабрачынныя канцэрты ў Ракаве і Мінску. У гэтым — пэўная самадасатковасць педагогаў і вучняў.

А клас выяўленчага мастацтва толькі з’явіўся. Але юныя мастакі ва ўсю цягнуцца за музыкантамі, даказваюць сваю значнасць. Пачынае атрымлівацца. Шмат, да прыкладу, зроблена ў сценаграфіі агульных сцэнічных мерапрыемстваў. А сур’ёзны перамогі — наперадзе. Што гэтыя перамогі трэба ўключаць у планы будзённай дзейнасці, вучыла Юлію яе першая музычная настаўніца і першы дырэктар Ракаўскай ДШМ Ірына Старасценка. Ці не самае галоўнае ў нашай культуры — гэта вернасць сталым традыцыям.

Юлія Мякінка імкнецца быць у курсе ўсіх рэспубліканскіх спраў, звязаных з развіццём пачатковай мастацкай адукацыі. Зрабіць гэта няцяжка, бо менавіта ў Ракаве праходзіць адкрыты рэгіянальны фартэп’янный конкурс імя кампазітара канца XIX стагоддзя Міхаіла Грушвіцкага. І менавіта ў Ракаў з’язджаюцца музыканты-педагогі ці не з усёй Беларусі. Чым не нагода для абмену досведам?

Дарэчы, у Ракаве пройдзе красавіцкімі днямі ўжо пяты па ліку такі конкурс. Падрыхтоўка да яго распачата яшчэ летась.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 3.)

А пасля вайны тут апынуўся будаўнічы трэст, супрацоўнікаў якога зусім не хвалілі цені Шагала і Малевіча. Трэст перабудаваў дом знутры, змяніў сістэму перакрыццяў пад першыя саветкі камп’ютары вышыней у два чалавечыя росты. Але будынак на Праўды, 5 заслгоўваў статус музея, і за гэтую справу некалькі гадоў таму ўзяліся: віцебскія ўлады “адваявалі” матэрыяльна-матэрыяльную каштоўнасць, што належыць свету.

Плямы фарбы на падлозе — з пэндзля Шагала

Калі чалавека сустракаюць па “адзёжцы”, дык будоўлю — па фасадзе. Агулам работа на будоўлі спорыцца, але тэрмін здачы ўвесь час адкладваецца. Шкада, што будаўнікі на некаторых участках замест рэстаўрацыі выбіраюць больш лёгкі шлях. Так мне дасталося некалькі арыгінальных асепкаў цэглага векам са стагоддзе з колішняга фантона над галоўным уваходам у вучылішча. Менавіта ў гэтыя дзверы і завітвалі сусветна вядомыя майстры! Дух захоплівае, калі думаеш пра гэта, але захоплівае не ва ўсім! І прэтэнзія мая нават не да будаўнікоў, бо яны не рэстаўратары і не археолагі...

Затое ёсць тыя, хто з адказнасцю распрацаваў канцэпцыю будучага музея — Андрэй Духоўнікаў, навуковы супрацоўнік ВЦСМ Марына Карман і Алена Ге, навуковы кіраўнік гістарычнага цэнтра Віцебска Яўген Калбоўч ды шэраг мастацтвазнаўцаў. Знайшоўся і дызайнер, які ўвасобіць задуму ў жыццё. Усё адбываецца пад патранатам старшыні Віцебскага гарадскога выканкама Віктара Нікалайкіна.

— Уваход будзе з боку падвала — мы трапляем у першую залу, — тлумачыць спадар Духоўнікаў. — Тут размесціцца экспазіцыя “Гісторыя культурнага жыцця Віцебска пачатку XX стагоддзя”: тэатры, гастролі заездных артыстаў, прыватная школа Юдэля Пэна... У асноўным, плануем ужыць мультымедыійныя сродкі, а таксама копіі з архіўных дакументаў. Наогул, гэта памяшканне патрабуе арыгінальнага рашэння (ну сапраўды, якія яшчэ пабудовы так моцна паўплывалі на ход сучаснай сусветнай культуры?), таму што зараз усё знаходзіцца на ўзроўні планаў і папер. Абвясціць конкурс мы не можам, бо не можам даць людзям гарантыі.

Другая зала будзе прысвечана непасрэдна гісторыі Віцебскага народнага мастацкага вучылішча. Тут прадугледжаны дастанальны сістэмы аховы і клімат-кантролю, каб мець магчымасць прывозіць у Беларусь хаця б на час творы Малевіча, Лісіцкага ды іншых майстроў, чыіх работ у нас няма. Але перад тым, зразумела, новаўтвораны музей мусіць заваяваць давер у калег і прыватных ка-

Рэпарцёрскі марафон

План-праект будучага Музея гісторыі Віцебскага народнага мастацкага вучылішча.

Фасад установы ў працэсе рэстаўрацыі. / Фота Аліны САУЧАНКА

Пакуль экскурсія па будоўлі: чым напоўняць новы віцебскі музей авангардыстаў XX стагоддзя?

лекцыянераў. На месцы сённяшняй бытоўкі будзе зала УНОВІСа, далей — шматфункцыянальная мабільная прастора з магчымасцямі трансфармацыі. Яе мяркуюць выкарыстоўваць для правядзення канферэнцый, сустрэч, прэзентацый...

Увесь праект грунтуецца па плане 1923 года. З аўтэнтычнага атрымалася захаваць некаторыя архітэктурныя дэталі, напрыклад, фрагменты лесвіцы. Па ёй мы ўзнямаемся на другі паверх. Ён сустрае гледача галерэяй па перыметры “пустэчы”, адкуль бачны першы паверх. А далей — кабінеты. Самога Шагала, дырэктарскі, з балконам, які потым таксама задзейнічаюць у агульнай канцэпцыі, толькі ўжо вулічнай.

У кабінэце майстра захавана частка паркетнай падлогі, на якой нават за-

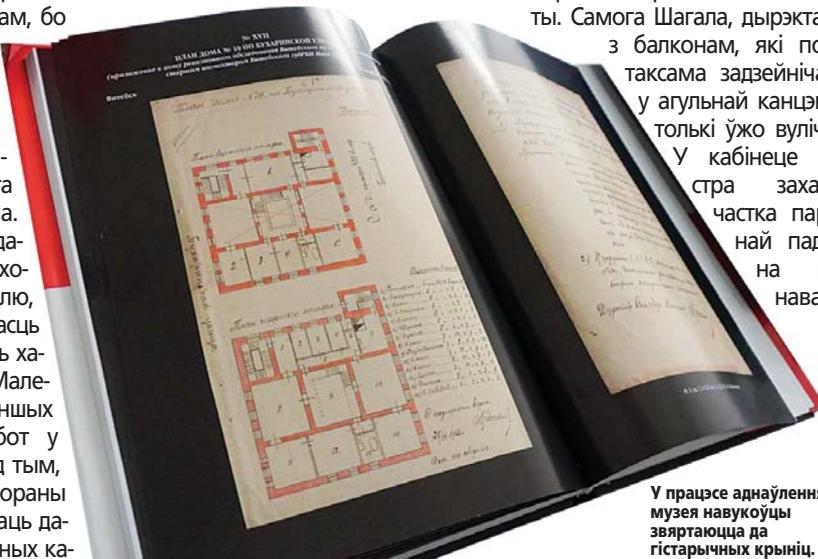
сталіся плямы ад фарбаў і іншыя сведчанні эпохі і падзей. Асабістых рэчаў мастака ў архівах будучага музея пакуль няма. Суседняе памяшканне Шагала пакінуў для Малевіча, і ягоны кабінет-майстэрня стане экспазіцыянай прасторай. (“Я быў у варшаўскім гатэлі “Polonia Palace” ў мемарыяльнай зоне, прысвечанай авангардысту (ён некалі рабіў там выставу), і такі падыход можа быць цікавым”, — дзеліцца бачаннем ідзі Андрэй Духоўнікаў.) Адметна, што ва ўсім свеце так і не было заснавана ніводнага музея Казіміра Малевіча. Мо Беларусь выправіць несправядлівасць?

Маленькую залу прысвечыць выкладчыку і жывапісцу Веры Ермалаевай. У фотакалекцыі музея ёсць цудоўныя здымкі з яе выявай. Канешне, з’явіцца і зала Лісіцкага, які вучыўся ў Юдэля Пэна, а затым выкладаў у народным мастацкім (цэнтральным аб’ектам тут стане друкарскі станок). Апошняя прастора апаўдзее пра гадаванцаў вучылішча, іх лёсы, дасягненні. Зала будзе часткова энцыклапедычнай, з бібліятэкай, людзі змогуць тут працаваць, падключацца да інфармацыйнага сервера — звыклая практыка для замежніка, дапытлівага і грунтоўнага. Дарэчы, адначасова музей плануе прымаць не больш за сотню чалавек.

Але перш чым планавець, трэба адолець шэраг праблем. І калі грашовыя — гэта класіка, то ідэя ўвасаблення музея выявіла іншыя, больш “выкшталцёныя”. Па-першае, гэта аб’якаваць, такі здаровы “пафігізм”. Жалімся, што не маем спадчыны — дык вось жа сапраўдны скарб! І калі адкінуць лірыку, то Музей гісторыі Віцебскага народнага мастацкага вучылішча — патэнцыйная курка, што нясе залатыя яйкі. Калі пад’ісці да рэстаўрацыі і “кантэнту” адказна, то праз увагу замежнікаў будзем запісвацца на экскурсіі на некалькі гадоў наперад. А калі стварыць мастацкі квартал, уключыць у праект перпендыкулярную вуліцу Калініна, на якой знаходзіцца былы хэдар (школа, дзе вучыўся маленькі Марк) і іншыя аб’екты, размяляваць фасады дамоў супрэматычнымі сюжэтамі, пісьменна распрацаваць вобраз Юдэля Пэна для экскурсійнай праграмы (яго калекцыі горад мае ў дастатковай колькасці)...

Другая праблема — адсутнасць твораў вышэйзгаданых асоб. Як растлумачыў мне Андрэй Духоўнікаў, набыць іх можна заўсёды, вось толькі вельмі лёгка ў сітуацыі з “рускім авангардам” нарвацца на падробку, прычым падрабіць можна не толькі само палатно, але і навуковае заключэнне ад імя славянскага спецыяліста. Такія пытанні трэба вырашаць усё ж талакой, і выключна кантактаў ВЦСМ, што мае дамовы з музеямі Еўропы, тут недастаткова. Трэцяя праблема — уласна статус аб’екта. Ён павінен быць не гарадскім, не абласным, а нацыянальным. Так будзе лягчэй змагацца са складанасцямі, і, вядома, больш пачэсна для ўстановы. І на зорках супрацоўнікаў тое, вядома, адаб’ецца.

Мая паездка ў Віцебск адбылася напрыканцы 2015-га, а праз некалькі тыдняў у Беларусі быў абвешчаны Год культуры. Хочацца загадаць, каб 2016-ы сапраўды стаў вырашальным для лёсу такога значнага аб’екта, як Музей гісторыі Віцебскага народнага мастацкага вучылішча.

У працэсе аднаўлення музея навукоўцы звяртаюцца да гістарычных крыніц.

Рэпарцёрскі марафон

У "К" № 43 за мінулы год надрукаваны артыкул Антаніны Маламы "І ўсё ж "пракаціла" пра першую танцавальную вечарыну ў СДК пасёлка Крупскі Крупскага раёна (не блытаць з райцэнтрам Крупкі!). Мы вырашылі прасачыць за развіццём падзей і наведалі ўжо чацвёртую, калядную, вечарыну 10 студзеня.

Алена ЛЯШКЕВІЧ,
Мінск — Крупскі — Мінск

Спадарыня Антаніна, пераехаўшы спачатку ў Крупскі з Мінска на лета, засталася зімаваць. Пакідае хату толькі падчас моцных маразоў і паездка на заняткі Школы традыцыйнага мастацтва гурта "Guda", дзе ўдасканальвае танцавальныя навыкі пад кіраўніцтвам этнахарэографа Міколы Козенкі. Антаніна двойчы станавілася лаўрэаткай конкурсу "Мяцеліца", выступала разам з танцавальнай суполкай "Guda" ў Польшчы, Літве і Латвіі, не кажучы пра родную краіну. Бачачы яе ў танцы, маладзейшыя жанчыны цікавяцца: "Колькі ж ёй год? І калі яна пачала займацца танцамі?"

Вось з такім багажом спадарыня Антаніна вырашыла зрабіць трохі цікавейшым сваё ўласнае і грамадскае жыццё ў Крупскім. Вечарыны адбываюцца раз на месяц, звычайна ў першыя выходныя. Вельмі рэкамендуем наведваць для пераймання вопыту!

Чацвёртым разам, калядным часам

10 студзеня ў Крупскі з'ехалі танцоры з сусед-

няга Бабра і не такіх ужо блізкіх Мінска ды Барысава. Імпрэза распачалася калядаваннем: хадзілі па пасёлку, дурачыўся Мядзведзь, паміралі Каза і Доктар пытаўся: "Лекаваць, ці хай жыве?"... Людзі выходзілі з хат, казалі, што даўно ў іх не было такіх вясёлых Калядаў! Дзеці прываджалі калядоўшыкаў да канца сваёй вуліцы. Затым паказалі абрад калядавання на сцэне ў Доме культуры і танчылі да апошняй электрычкі.

Да гасцей у Крупскім ужо прызвычаліся: чакаюць з гарчай гарбатай і вясковымі пачастункамі. Гэтым разам на стол пайшло і накалядаванае. Ужо не здзіўляюцца, што моладзь у вольны час цягнецца дзве гадзіны з Мінска і забяўляе людзей задарма. З'явілася разуменне, што традыцыйны танец — гэта рэч у сабе, можа жыць не толькі на сцэне. А на вечарыне народных танцаў бывае нашмат веселей і больш драйву, чым на звычайнай дыскаце.

Наведвальнікі з мясцовых далучаюцца да танцаў не з "добраахвотна-прымусовымі" запрашэннямі, а таму, што ім цікава, весела. Моладзь паступова знаёміцца са старажыламі. Магчыма, наступным разам на вечарынах і тыя пакажуць свае варыянты танцаў, што памятаюць з маладосці.

Меркаванні і ўражанні

Дырэктар Крупскага СДК Антаніна Драніца рада, што ўстанова набірае папулярнасць: раней газеты шмат пісалі пра мясцовыя дыскатэкі, цяпер СДК вядомы як асяродак, прыхільны да фальклору. Пры ўстаноўве дзейнічаюць народныя

Драйв на сцэне СДК

Танцавальныя вечарыны ў трэндзе: пасёлак Крупскі

■ **Наведвальнікі з мясцовых далучаюцца да танцаў не з "добраахвотна-прымусовымі" запрашэннямі, а таму, што ім цікава, весела. Магчыма, наступным разам на вечарынах і старажылы пакажуць свае варыянты танцаў з маладосці.**

калектывы "Крупчанка" і "Крупчаняты". З мясцовым матэрыялам складана: пасёлак стаіць на чыгунцы, шмат прыезджых жыхароў, а старажылаў засталася вельмі мала.

Намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Крупскага райвыканкама Таццяна Мельнік далучылася да танцаў. "Калядаванне для нас — з'ява не новая, у нашых вёсках людзі калядуць, ведаюць

песні. Таму сустракалі калядоўшыкаў з параўменнем, не здзіўляліся. А вось этнадыскатка для нашага раёна — гэта свежая ідэя. Я спадзяюся, яна прыжывецца, да нас будзе і надалей прыязджаць моладзь, той жа ансамбль "Guda". Можна, у нас утворыцца і свой калектыў народнага танца. У нас любяць польку, танчаць яе дасюль на вяселлях, юбілеях", — падзялілася ўражаннямі Таццяна Івануна.

Антаніна Малама радуецца, што танцоры прыязджаюць у Крупскі, не лянуюцца, не страчваюць цікаўнасці пасля першых імпрэз. Паступова завязваюцца знаёмствы з мясцовымі жыхарамі. Са старажылымі можна пагутарыць, "як даўней жылі", павучыцца вышыванню.

Трэндзы

Прыемна, што танцавальны рух набірае абароты: у гэты ж дзень праходзіла вечарына ў вёсцы Маркавічы Гомельскага раёна, арганізаваная мясцовым гарманістам Віктарам Шыпковым, які адвучыўся ў Мінску і вярнуўся на малую радзіму. Таму ў танцораў ды музыкаў нават быў выбар, куды паехаць. Раз на два тыдні па серадах праходзяць вечарыны ў Маладзечне (шукайце ў сацыяльных сетках суполку "Вяжоркі на Лібава-Роменскай"). Сярод арганізатараў значацца Цэнтралізаваная клубная сістэма Маладзечанскага раёна, Студэнцкае этнаграфічнае таварыства і капэла "На таку". Амаль увесь мінулы сезон танчылі ў Ракаўскім доме фальклору. Было некалькі вечарын на Клічаўшчыне. Часам капэла "На таку" далучаецца да семінараў работнікаў культуры, прысвечаных танцам.

Таму можна смела казаць, што крупскія вечарыны ў трэндзе. І трэнд гэты нароўні з папулярнасцю курсаў беларускай мовы, самай рознай "вышыпрадукцыі" сведчыць аб узростанні ролі беларускай (у тым ліку традыцыйнай) культуры ў сучасным грамадстве. А можа, трэнду ўжо і да сталай характарыстыкі недалёка?

K

Удзельнікі танцавальных вечарын у Крупскім могуць "засяціцца" і на Рэспубліканскім турніры "Мяцеліца". / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

У "К" № 25 за 2013 год быў размешчаны артыкул Яўгена Рагіна і Кастуся Антановіча "Вятрак чакае "млынара". Гаворка ў ім ішла і пра наш Раённы цэнтр рамёстваў, што месціцца ў аграгарадку "Русіно" Баранавіцкага раёна. У прыватнасці, вызначаліся нашы планы: зарабіць за год 16 мільёнаў пазабюджэтных рублёў, рэгулярна праводзіць абрад традыцыйнага вяселля, адкрыць Дом абрадаў, распачаць работу народнага тэатра "Батлейка"... Прайшло два гады. Мы паспелі шмат здзейсніць. Калі ў 2014-м РЦР зарабіў у бюджэт 47 мільёнаў, дык на сёння гэты паказчык дасягнуў 57 мільёнаў рублёў.

Пазалетась за ўласныя сродкі зроблены сайт centremeselusino.by для інфармавання насельніцтва пра дзейнасць і паслугі РЦР. З рэкламнай жа мэтай створаны буклеты і календары, гліняныя шылдачкі ручной работы з адлюстраваннем нашага млына і пазнакай сайта. Інфармацыя і рэкламная прадукцыя накіравана ў школы, ЗАГСы і вясельныя салоны горада, турфірмы, і не толькі Баранавічаў. На стварэнне сеціўнага рэсурса, падкрэслію, ні бюджэтных, ні пазабюджэтных сродкі

Рэакцыя на рэдакцыю

Прадстаўленне батлейкі ў Доме абрадаў.

Адзін з варыянтаў вяселля ў РЦР.

Сувенірная прадукцыя Дома рамёстваў.

Прыбытак за свой кошт

не спатрэбіліся, акрамя аплаты за хостынг і даменная імя.

Сіламі супрацоўнікаў РЦР адрамантаваны і абстаўлены Дом абрадаў, які не дзейнічаў два гады. Работы выкананы зноў жа без выдаткавання бюджэтных і пазабюджэтных сродкаў аддзела ІРКСМ: да ладу даведзена печка, якая абкладзена пліткай, адшліфавана і пафарбавана падлога, набыты стол і лаўкі.

Паколькі мы прыраслі матэрыяльнай базай, з'явілася магчымасць увядзення шэрагу новых паслуг: абрадаў з элементамі традыцыйнага вяселля і вяселля еўрапейскага. Сродкі са спецыяльнага рахунку пайшлі толькі на закупку тканіны для афармлення памяшкання. Паслуга прадстаўлення батлейкі ўведзена ў маі 2015-га. Хатку і

лялькі таксама зрабілі работнікі РЦР. Тэатр працуе ў Доме абрадаў, які змяшчае 40 — 45 глядачоў. Менавіта тут мы знаёмімся з гасцямі РЦР, тут ладзяцца і вясельныя фотасесіі.

Вясельны абрад ладзіцца наступным чынам. Маладых перад Домам абрадаў сустракаюць дзве дзяўчыны і хлопец у нацыянальных строях. Маладыя праходзяць пад ручніком. Потым іх чакаюць выпрабаванні. Малады робіць венік, правейвае крупы, меле зерне. Маладая таўчэ зерне ў ступе, прасейвае муку, тэж пояс-абярэг, прасуе ручнік. Разам яны засцілаюць калыску.

У Доме абрадаў маладых садзяць на кажух, "каб багатымі былі, каб шмат дзетак нарадзілі". Яны п'юць з аднаго кубка, каб усё жыццё ісці па адной

дарозе. Напрыканцы вядучыя ахвяраюць маладым ляльку "Багач" (каб не пераводзіліся грошы), ляльку "Дзесяціручку" (каб з любым клопатам упраўляліся), ляльку "Неразлучнікі" (каб дзяліць гора і радасць)...

У 2014 годзе зроблены і Дом Дзеда Мароза. Ягоная "рэзідэнцыя" створана таксама без выдаткавання дзяржаўных грошай. Яна размешчана за будынкам цэнтра. Тэрыторыю мы расчысцілі, зрабілі разную хатку, дзе ёсць адмысловы трон. Пачалі ладзіць навагоднія ранішнікі. З 20 снежня 2014-га па 20 студзеня 2015-га мы зарабілі на гэтых мерапрыемствах 24 мільёны рублёў.

Раней была актыўна задзейнічана тэрыторыя, якая знаходзіцца перад РЦР. Тут, як вядома, месціцца наш вятрак, тут жа —

"Даліна багоў" са скульптурамі беларускіх міфалагічных персанажаў. Цяпер усе нашы гектары эфектыўна працуюць на агульны вынік.

Павялічылася, натуральна, колькасць наведвальнікаў. Калі ў 2013 годзе, да прыкладу, было абслужана без малаго дзве тысячы чалавек, дык на канец 2015-га платныя паслугі аказаны ўдвая большай колькасці гасцей.

Выпад хачу зрабіць наступны. У 2013 годзе асноўнай нашай паслугай былі экскурсіі. Пасля ўвядзення новых відаў паслуг пазабюджэтная дзейнасць значна актывізавалася. Рэклама прыцягнула ў РЦР дзяцей і моладзь. Далучэнне іх да традыцыйных рамёстваў Баранавіччыны, мясцовай гісторыі стала больш сістэмным. І, самае важнае, мы абышліся пры гэтым без бюджэтных укладанняў!

Ірына ЖЫТКО, мастак РЦР, вёска Русіно

"Круглы стол" "К"

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

— ...Так, спачатку мы проста раздаём дзецям лялькі. Пры гэтым педагог можа ўлічваць характар дзіця і прапаноўваць яму адпаведнага персанажа. А можа быць і іншы расклад: дзеці самі спыняюць увагу на пэўным героі, кожны абірае тую ляльку, якая яму больш падабаецца. Зразумела, дарослыя пры гэтым павінны сачыць за дзецьмі, спыняць магчымыя спрэчкі і нават канфлікты, калі адна і тая ж лялька прыйшлася даспадобы некалькім навучэнцам. Выбар, які робіць дзіця, можа дапамагчы і самому педагогу лепш зразумець характар выхаванца.

Такім чынам, удзельнікі будучага спектакля спачатку разглядаюць сваіх лялек, знаёмяцца з імі, намагаюцца кантактаваць. Педагог можа дапамагчы дзецям наводзячымі пытаннямі. Напрыклад, як будзе рухацца абраная лялька — хутка ці павольна? Якім голасам павінна гаварыць? У якім тэмпе? На другім этапе дзеці пачынаюць працаваць непасрэдна ў скрыні. Выводзячы таго ці іншага персанажа, ім трэба кантраляваць свае рухі праз акенца. Нарэшце, дадаецца агучка. Тут, зразумела, могуць быць розныя формы працы над тэкстам, накіраваныя і на яго разуменне, асэнсаванне, і на выразнасць данясення як самой прамовы, так і ўласна думкі.

Далейшай прыступкай у засваенні майстэрства батлейшчыка з'яўляецца работа з дзвюх рук. Яна развівае агульную і асабліва дробную матарыку, якія ў дзяцей знаходзяцца яшчэ не на такім высокім узроўні. Падбор музыкі да спектакля, яго сцэнаграфічнае афармленне, іншыя дэталі — усё гэта мы таксама робім разам з дзецьмі. Гэта частка працы над пастаноўкай карысна яшчэ і тым, што дае магчымасць уключыць у агульны працэс усіх навучэнцаў, незалежна ад іх колькасці ці акцёрскіх здольнасцей: праявіць сябе можа кожны.

Аляксандр ЖДАНОВІЧ:

— Сапраўды, батлейка выпрацоўвае ў дзецей прагу да сумесных дзеянняў, асабліва калі яны самі афармляюць спектакль, малююць. Калі такі тэатр існуе на базе агульнаадукацыйнай школы, дык можна прыцягнуць да ўдзелу вучняў розных класаў. На ўроках працы хлопчыкі могуць і саму скрыню выпілаваць, і лялек зрабіць. Дзяўчынкі — пашыць сцэнічныя строі. Мож-

на падключыць і факультатывыя заняткі — па тым жа саломкапляценні, каб дзеці самі і ўпрыгожылі скрыню, зрабілі іншы антураж. Усё гэта выпрацоўвае пачуццё калектывізму, партнёрства, дазваляе ўбачыць вынік сумеснай працы, ганарыцца ім.

Ганна ВЫГОЦКАЯ, мастак-рэстаўратар, былы мастацкі кіраўнік народнага тэатра-студыі "Батлейка" з Міра:

— Адкрыўшы калісьці ў Мірскім ПТВ (цяпер гэта мастацкі каледж) гурток батлейкі, я цягам ужо 25-ці гадоў адказваю сябе самай, што такое батлейка, па-новаму. У маім разуменні батлейка — гэта канцэнтрат культуры, найбольш поўны сінтэз мастацтваў, які ўключае не толькі тэатр, музыку, выяўленчае мастацтва, а яшчэ і архітэктару. Бо найперш трэба зрабіць саму скрыню, а яны могуць быць рознымі. Так што, займаючыся з дзецьмі батлейкай, мы ў кожным з іх выхоўваем, па сутнасці, чалавека-аркестра. Выхаваўшы скіраванасць такіх заняткаў відавочная. Невыпадка існуе цудоўны афарызм: "Скажыце — я забуду. Пакажыце — я запамню. Задзейнічайце — і я зразумю".

Дзіна ТЫЦЮК, дацэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, рэжысёр, выкладчык сцэнічных дысцыплін, член журы фестывалю:

— Так, каб штосьці засвоіць, яго трэба прысвоіць, зрабіць сваім. Тады атрымаецца выступаць не "ад імя", а "па даручэнні" — дакладней, па даручэнні сэрца. Батлейка не выносіць фальшу, прытворства — і тым самым выхоўвае ў чалавеку не столькі артыстызм, уменне пераўвасабляцца, колькі менавіта чалавечы якасці, імкненне да высокіх духоўных каштоўнасцяў.

Кацярына ЦУБЕР:

— У надзвычай разгалінаванай тэатральнай прасторы батлейка займае асаблівае месца. Па-першае, дзецям бліжэй менавіта тэатр лялек, яны ўспрымаюць яго як працяг сваіх гульняў, бо лялькі — гэта тыя ж цацкі. Па-другое, маленькія часта пужаюцца загрыміраваных артыстаў, вялізных раставых лялек. Батлейка ж з яе невялікімі памерамі спужаць не можа. Па-трэцяе, батлеечныя спектаклі наўпрост не тлумачаць, што такое добра, а што такое дрэнна. Яны вымушаюць дзіця рабіць уласны выбар, самастойна вырашаць, за каго з герояў радавацца, а за ка-

го пужацца, каму суперажываць. Па-чацвёртае, батлейка нязмушана далучае дзіця да фальклору, вучыць беражліваму стаўленню да нацыянальных традыцый. Нарэшце, яна дапамагае актывізаваць размоўны стуюнік дзіця, паляпшае дыялагічную мову. А спектаклі па-беларуску — увогуле цудоўны прыклад папулярнага беларускага мастацтва. Так што батлейку трэба разглядаць як адзін з найбольш эфектыўных педагогічных прыёмаў ператварэння гульні ў навучальны працэс. Хіба ж не? Паглядзіце на дзяцей: любяць прадметы ў іх руках ажываюць. Таму ваджэнне лялек ім блізка, прапанова паўдзе-

сказана: лепш аднойчы ўбачыць... Таму ў нашым Цэнтры рамёстваў мы зрабілі тэатральны клас, усталявалі там адну з разнавіднасцяў беларускай батлейкі — магільскую. І водзім туды дзяцей цэлымі класамі. Расказваем ім пра батлейку, паказваем "Цара Ірада". Атрымліваецца гэты ўрок, перанесены са школьнай аўдыторыі непасрэдна ў тэатр. Дый з самім Цэнтрам рамёстваў дзеці знаёмяцца. Батлейка — адметнасць нашай культуры, неад'емны складнік нацыянальнага тэатральнага мастацтва. Мы павінны ганарыцца ёй гэтак жа, як італьянцы ганарацца сваімі марыянеткамі.

Алесь ЛОЗКА:

— Усплёскі цікавасці да яе ўзніклі і ў час паўстання 1863 — 1864 гадоў, і ў 1920-я, і ў сувязі з перабудовай. У 1990-я мне прапанавалі стварыць Беларускі навукова-метадычны цэнтр гульні і цацкі. На той час беларускія батлейкі захаваліся ў музеях Масквы, Санкт-Пецярбурга, Вільнюса. Былі і запісы фалькларыстаў XIX стагоддзя. Мы ўсё гэта вывучалі, зацвердзілі ўзоры, прыдатныя для фабрычнай вытворчасці (нават дзяржаўны стандарт, якіх памераў павінны быць лялькі). Але ніводнае з сотні прадпрыемстваў, што займаліся вырабам цацак, за гэта не

Батлейка як

льнічаць у спектаклі, кіруючы лялькамі, заўсёды выклікае ажыятаж. А самі спектаклі — надзвычай жывую рэакцыю, нават у самых маленькіх, трохгадовых.

Аляксандр ЖДАНОВІЧ:

— Пагаджуся, дзеці, пры ўсёй іх непасрэднасці, часта пужаюцца сцэны. Гэта нармальнае пачуццё: нават многія дарослыя баяцца публічных выступленняў, дый некаторыя прафесіяналы часцяком пераадоўляюць страх сцэны. Батлейка дазваляе пазбегнуць усяго гэтага, бо можна "схавацца" за скрыняй. У адрозненне ад пальчаткавых лялек, якія не дазваляюць схавацца за шырмай цапкам (усё роўна глядачы бачаць тваю руку, хай і "агранутую"), у батлейцы ты можаш "гуляцца" з лялькамі быццам сам-насам.

Кацярына ЦУБЕР:

— Між тым, у праграме дашкольнай адукацыі батлейкі, як гэта ні здаецца дзіўным, няма. Ёсць настольны тэатр, пальчакавы, пальчаткавы — усё, акрамя батлейкі. Думаю, гэту сітуацыю трэба паправіць. Чым больш будзе ў нас энтузіястаў, чым большы розгалас будзе атрымаваць такія мерапрыемствы, як цяперашні фестываль, тым хутчэй батлейка стане неад'емнай часткай таго ж дашкольнага выхавання.

Андрэй РЭЦКАЎ, мастацкі кіраўнік народнага тэатра лялек "Капляюш" Наваполацкага Цэнтара рамёстваў і традыцыйнай культуры, рэжысёр:

— Батлейка вывучаецца ў 4-м класе. Там ёсць дысцыпліна "Мая Радзіма — Беларусь". Але правільна

Аляксандр ГРЭФ, мастацкі кіраўнік лялечнага тэатра "Вандроўны вяртэп", рэжысёр і мастак (Масква, Расія):

— Цікава, што апошнім часам батлейка (ці, як прынята яе называць у Расіі, вяртэп) набывае распаўсюджанне і на іншых кантынентах. У прыватнасці, вядома яе з'яўленне ў амерыканскім Новым Арлеане. Прычым ужо сама скрыня выраблена з улікам мясцовых традыцый, упрыгожана пуртарыйскай разьбой. Усё вельмі проста: хтосьці з нашых эмігрыруе — і робіць вяртэп на новым месцы жыццядзяння. А таму, што гэта мастацтва хутка набывае сваіх прыхільнікаў, здзіўляцца не трэба. У Расіі вяртэп вядомы з XVII — XVIII стагоддзяў. Традыцыя перапынілася ў пачатку XX стагоддзя: вяртэп быў выцеснены кінематографам. Бо нашы вяртэпчыкі не хадзілі, як у вас, па вёсках, а паказвалі прадстаўленні ў гарадах, зарабляючы на гэтым. І калі народ пачаў масава несці грошы ў кіно, традыцыя знікла.

Канстанцін ПЕТРЫМАН, намеснік дырэктара па выхаваўчай рабоце Мірскага дзяржаўнага мастацкага прафесійна-тэхнічнага каледжа, мастацкі кіраўнік народнага тэатра-студыі "Батлейка" (Мір):

— На Беларусі батлейка знікла куды пазней. На заходніх тэрыторыях — толькі ў 1950-я, калі батлейшчыкаў з усімі іх сем'ямі высылаў у Калінінск. Адраджацца ж яна пачала ў 1980-я.

ўзялося. Затое знайшліся народныя майстры. Мы выпусцілі некалькі дапаможнікаў, зборнік сцэнарыяў, падтрымлівалі гурткі і факультатывы, узнік спецкурс у БДУКІМ, у Баранавічах пачалі выпускаць набор нарыхтовак, каб зрабіць батлейку можна было ў хатніх умовах. Праводзіліся і семінары для настаўнікаў, былі сабраны экспанаты для музея гульні і цацкі (потым, калі наш цэнтр быў закрыты, іх давялося раздаць).

Аляксандр ГРЭФ:

— У гісторыі адраджэння вяртэпа ў Расіі можна вылучыць тры перыяды. Першы — 1980 — 1990-я, калі вяртэпам цікавіцца хіба спецыялісты, найперш тэатральныя мастакі, знаходзячы ў ім крыніцу натхнення. Яны прыдумваюць свае канструкцыі, шмат фантазіруюць: і сценкі скрыні прыбіраюць, і вымушаюць лялек катацца па рэйках. А ў фальклорных колах у той жа час імкнуліся адраджаць аўтэнтчны вяртэп.

У другі перыяд (1990 — 2000-я) з'яўляецца куды больш інфармацыі. Але што цікава — калядная частка спектакляў, якая калісьці ўзнікла адначасова з містэрыяльнай, знікае. Яе не іграюць. Думаю, папросту не ведаюць, як зрабіць, каб было смешна.

Трэці перыяд — гэта сучаснасць. Колькасць вяртэпаў у Расіі ідзе на сьці, папулярнасць — неверагодная. Узнікла і такая тэндэнцыя — са спектакляў пра цара Ірада знікаюць сцэны насілля: маўляў, нельга забіваць дзяцей на сцэне, каб юныя глядачы гэта бачылі. Я не падтрымліваю такі

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Віцебск / Жаніцьба**Цярэшкі****У Віцебску адгрымела песнямі ды танцамі беларуская абрадавая гульня "Жаніцьба Цярэшкі". Свята пяты раз ладзяць удзельнікі аматарскага этнаграфічнага аб'яднання "Поўнач".**

"Жаніцьба Цярэшкі" — архаічная абрадавая гульня каляднага цыкла, якая была распаўсюджана на поўначы Беларусі. Традыцыйна, калі Каляды толькі былі адсвяткаваны, хлопцы і дзяўчыны збіраліся ў вялікай вясковай хаце або карчме і праз танцы і песні гулялі жартаўлівае вяселле.

У некалькі спрощаным варыянце абрад правялі і сёлета ў віцебскім клубе "Паддшак". Пэўны час адводзіўся на папярэдняе знаёмства моладзі. Кожны мог паспрабаваць свае сілы ў народных гульнях і танцах са зменай партнёраў (музычны акампанімент — музыкі з Лепеля і Віцебска). Затым выбіралі "маці" і "бацьку" — гэтыя два чалавекі, якім астатнія ўдзельнікі вымушаны даваць свой лёс. Традыцыйна яны абіраюцца з прысутных перад па-

чаткам гульні. Гэта людзі старэйшага веку ці больш дасведчаныя аднагодыкі, якія добра ведаюць прыпеўкі і якім усе давяраюць.

"Маці" і "бацька" ў прыватным парадку апыталі дзяўчын і хлопцаў пра пажаданых партнёраў, потым збіраліся разам і трымалі раду, каго з кім пажаданы. Зразумела, жаданні супадалі не на сто працэнтаў, але "бацькі" знаходзілі пару кожнаму. Пасля чаго адбывалася сакральная частка — сама жаніцьба. "Маці" і "бацька" з песнямі выцягвалі па чарзе пары і жанілі. Вяселле пад віскаат і смех працягваўся зноў, толькі кожны ўжо танчыў і граў, надаючы больш увагі сваёй цудоўнай "палове".

Марына Булатоўская, удзельніца этнаграфічнага аб'яднання "Поўнач", распавяла, што раней гульня была добра вядомая толькі на Лепельшчыне. Удзельнікі "Поўначы", вывучаючы этнаграфію Віцебскага раёна, не маглі не звярнуць на яе увагу. Абрад аднаўлялі па кніжках, этнаграфічных звестках, таксама ездзілі ў экспедыцыі ў Лепель, дзе гэта традыцыя не перапынялася: там Цярэшку жэняць ужо каторы год.

Дарэчы, сёння намаганнямі энтузіястаў абрад становіцца вядомым і

ў іншых рэгіёнах Беларусі. Ён — гумарны і вясёлы, таму вельмі падабаецца моладзі. Акрамя таго, гэта спроба аднавіць тое, што можа быць актуальным для сучаснасці. Раней Цярэшку жанілі, каб нежанатая моладзь магла пазнаёміцца, прыглядзецца адно да аднаго, а потым, магчыма, і перасватацца. Але ж і цяпер існуе такая патрэба — даволі вострая.

Абрадавая гульня "Жаніцьба Цярэшкі" прызнана гісторыка-культурнай каштоўнасцю Беларусі, апроч таго, яна прапанавана ад нашай краіны да занясення ў спіс сусветнай нематэрыяльнай спадчыны UNESCO.

Алена МАЧУЛЬСКАЯ, студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ**Гомель / У нас нават сцены гучаць**

Нашай дзіцячай бібліятэцы — філіялу № 12 імя Самуіла Маршака ў студзені споўнілася 50 гадоў. За гэты час шмат змянілася. Але ўстанова нязменна рабіла галоўнае: далучала дзяцей да

Падчас аднаго з мерапрыемстваў цыкла "Чытаем Маршака".

Удзельнікі конкурсу "Юны дызайнер".

падыход. І звычайна прыводжу такія довады. Адно з самых жудасных відовішчаў — Хрыстос, распяты на крыжы. Але дзеці бачаць яго штодня. І што — кідаюцца паўтарыць?

А з-за таго, што не іграецца калядная частка, вяртэпы, пры ўсёй іх распаўсюджанасці, карыстаюцца попытам найперш у навагоднія дні, іх запрашаюць нават у сем'і. Калі ж спектаклі будуць больш разнастайнымі, попыт на іх будзе больш пастаянным.

Айцец СЕРГІЙ (Храпіцкі), пра-таіерэй Свята-Елісавецкага жаночага манастыра, старшыня журы фестывалю:

герояў. Батлейка не зможа з гэтым саборнічаць, таму патрабуе прынцыпова іншай драматургіі, а менавіта дынамічнасці разгортвання дзеяння, хуткай змены персанажаў. Дадам, што гэта адпавядае не толькі праславаўтай "кліпавасці" мыслення, уласцівай нашаму часу, але і дзіцячай псіхалогіі: дашкольнікі і малодшыя школьнікі яшчэ не ўмеюць на доўга засяроджвацца, канцэнтравать увагу, пераключаюць яе з аднаго на іншае.

Андрэй РЭЦКАЎ:
— Разнастайнымі могуць быць не толькі сюжэты, але і самі батлейкі. Найбольшае распаўсюджанне

Кацярына ЦУБЕР:
— Вельмі перспектыўным з'яўляецца развіццё батлейкі праз навучальныя ўстановы. У працы студэнцкага тэатра, якім я кірую, ёсць свае складанасці. Навучанне ў Беларускім дзяржаўным педагогічным універсітэце, дзе існуе наш калектыў, скарачана да чатырох гадоў, як і ў іншых ВНУ. Але першы і чацвёрты курсы практычна адпдаюць. На першым студэнты, сярод якіх шмат іншагародніх, яшчэ толькі асвойваюцца ў новых для іх абставінах. На першым плане ў іх вучоба, імкненне пераключыцца на новыя формы навучання, якія дае

яны перададуць сваё захапленне навучанцам. А тыя, стаўшы дарослымі, сваім дзеям. Так батлейка, прыходзячы ва ўстановы адукацыі, паступова будзе знаходзіць усё новых прыхільнікаў. А да таго ж, выконваць іншыя выхаваўчыя функцыі — прывіваць дзецям высокія духоўныя каштоўнасці, маральныя ідэалы, добрыя эстэтычны густ, грамадскую актыўнасць, любоў да нацыянальных традыцый.

Дзіна ТЫЦЮК:
— У тым, што наш фестываль названы "Нябёсы", я бачу глыбокі сімвалічны сэнс. Бо лясвіца да нябёсаў — шматпрыступкавая, бяскон-

лян. Калі і ў працы з дзецьмі узяць курс на элементы імправізацыйнасці (хаця б у самім навучальным працэсе), гэта дапаможа ў развіцці гутарковай мовы дзяцей і падлеткаў. Бо апошнім часам яны ўвогуле развучыліся нармальна размаўляць, выяўляючы пачуцці аднатыпнымі, сціслымі SMS, а то і ўвогуле — смайлікамі, лайкамі.

Імправізацыйнасць можа існаваць не толькі на ўзроўні тэкстаў, але і ў саміх сюжэтных лініях — найперш, сцэнах з народнага жыцця, пры пастаноўцы казачных аповедаў. Так будзе развівацца не толькі творчая фантазія ўдзельнікаў, але і, што вельмі важна, асацыятыўнае мысленне дзяцей, уменне спрацаваць тыповыя для батлеечных прадстаўленняў сітуацыі на цяперашнюю рэчаіснасць, закрануць балючыя для сучаснікаў тэмы, пасмяяцца са сваіх недахопаў і пры гэтым не ператварыць гулліваю іронію ў жорсткую сатыру.

Батлейка невыпадкова падзялялася на тры паверхі, адпаведныя нябёсам, зямлі і пеклу. Сюжэты ніжняга паверха былі скрозь камедыі. Таму сучасная батлейка павінна вучыць, да ўсяго, яшчэ і смехавой культуры (а та я, як і ўсё ў свеце, таксама развіваецца, перажывае ўзлёты і падзенні), разуменню таго, што гумар — гэта не толькі праславуты Comedy Club.

Развіццё ўласна батлейкі можа даць штуршок іншым ляльна-тэатральным формам. Прычым не толькі ва ўстановах адукацыі, спецыяльных гуртках, дзе спектаклі рыхтуюцца для паказаў на публіку, але і ў сямейным коле, для "ўнутранага карыстання", якое, між іншым, можа ў яшчэ большай меры, на індывідуалізаваным узроўні выконваць і выхаваўчыя, і нават псіхатэрапеўтычныя функцыі, дапамагаючы ў вырашэнні канфліктаў. Узняўшы ў рукі маленькія фігуркі казачных персанажаў ці жывёл (а такіх "міні-статуетак" цяпер вырабляецца шмат) і сеўшы за звычайны стол, можна ўсё сям'ёй разыграваць любыя жыццёвыя сітуацыі і шукаць з іх выйсца, пераводзячы ўсё ў гульнявую атмасферу, казачна-фантазію стылістыку. Самі сабе — аўтары, рэжысёры, выканаўцы, гледачы. Замест "стала перамоваў" (а тым больш, разборак у пясочніцы ці "кухоннага" высвятлення адносінаў) — стол гульнявы. З вострымі, магчыма, праблемамі, ды без вострых вуглоў...

K

"стол перамоваў"

— Біблейская тэматыка таксама можа быць пашырана. Пакуль тэатры (і гэта бачна на цяперашнім фестывалі) пераважна звяртаюцца да гісторыі пра цара Ірада. Далейшае развіццё батлейкі можа быць яшчэ і ў тым, каб праз яе паказаць усё Евангелле.

Канстанцін ПЕТРЫМАН:
— Ранейшыя сюжэты таксама былі прымеркаваны да розных святаў — да таго ж Вялікадня. Батлейка ўвогуле заўсёды была звязана са значымі падзеямі. Захаваўся ўспаміны адной бабулі, якая ўзгадала, як дзяўчынкай бачыла на кірмашы батлейку ў час Першай сусветнай вайны. Сюжэт быў надзвычай актуальны — "Салдат і чорт". Пра тое, як салдат разважае, куды ён патрапіць пасля смерці — у рай ці пекла, бо ён жа людзей забіваў. Батлейка заўсёды ахоплівала самыя розныя бакі чалавечага жыцця. Ці ж не актуальныя сёння такія народныя сюжэты, як "Пан і паненка", "Паненка і доктар"? Уся справа ў тым, як іх паднесці.

Кацярына ЦУБЕР:
— Што да рэпертуару нашага калектыву, дык мы абіраем пераважна казкі, бо яны блізкія дзецям. Але трэба ўлічваць і асаблівасці батлейкі, і псіхалагічныя рысы маленькіх гледачоў, для якіх і прызначана сцэнічнае дзеянне. Калі спектакль будзе насычаны працяглымі маналогамі ці дыялогамі, засумуюць і гледачы, і ўдзельнікі. Бо ў тым жа драматычным тэатры пры такіх абставінах існуе куды больш выразных сродкаў для выяўлення характараў

ў Беларусі атрымала магільёўская батлейка, у Расіі — ельнінскія вяртэп. Наш Цэнтр рамёстваў, дзе батлейка існуе ўжо 20 гадоў, зараз адрадыў яшчэ віцебскі жлоб, прэзентацыя яго прымеркавана да Вадохрышча. Абрывы скрыні віцебскага жлоба нагадваюць трохкупальную царкву. У цэнтральнай частцы змешчаны статычныя фігуркі, а па баках выкарыстаны прынцып тэатра ценяў. У якасці экрану — прамасленая папера. За ёй ставіцца свечка, і нагрэтае паветра пачынае круціць адмыслова зробленую канструкцыю з папяровымі фігуркамі. Атрымліваецца папраўдзе містычнае дзеянне!

Увогуле, на Віцебшчыне батлейка развіваецца менавіта праз дамы рамёстваў, іх у нас больш за дваццаць. У свой час Абласны метадычны цэнтр падапаў гэту ідэю, даў распараджэнне, каб батлейкі існавалі ва ўсіх дамах рамёстваў, і справа зрушылася. Цяпер батлейкі выступаюць і на вуліцы, і ў полі, і ў школе, удзельнічаюць у фестывалях.

ВНУ. Не да тэатра ім і на чацвёртым курсе. Бо яны занятыя дыпламам, размеркаваннем, працаўладкаваннем, хтосьці ўжо і сям'ёй да гэтага часу паспявае абзавесціся.

цяя. Але нават яе ніжняя прыступка вышэй за простую побытавую. Самі ж нябёсы — бяздонныя, бязмежныя. І фестываль з такой назвай дадаткова пераконвае, што межаў дасканаласці няма, але да яе неабходна імкнуцца.

Фестываль "Нябёсы" і зямныя праблемы традыцыйнага тэатра

Ад рэдакцыі

Вядома, "круглы стол" не мог даць адказу на ўсе пытанні. Таму да яго матэрыялаў дададзім яшчэ некаторыя вельмі важныя, на думку аўтара публікацыі, дэталі. Першая з іх тычыцца сюжэтаў і тэкстаў. Батлеечныя спектаклі, якія ўзніклі на Беларусі як частка місіянерскай дзейнасці, спрадвек трымаліся на акцёрскай імправізацыі. У аснову іх клаліся трывалыя сюжэты, але іх увасабленне звычайна вар'іравалася, прыстасоўваючыся да рэалій той мясцовасці, дзе спектаклі паказваліся. Узгадайце хаця б вядомую кінастужку "Дзікае паляванне караля Стаха" паводле аповесці Уладзіміра Караткевіча: вандроўныя батлейшчыкі ўвасабляюць менавіта тое, што трывожыць мясцовых ся-

Сцэна са спектакля "Шэрая шыйка".

Так што рэальна можна разлічваць хіба на другі-трэці курсы. Але мы ж не імкнемся падрыхтаваць спецыяліста-лялечніка, для гэтага ёсць іншыя ўстановы. Для нас галоўнае — далейшая педагогічная дзейнасць цяперашніх студэнтаў. Зацікавіўшыся ў час навучання батлейкай,

кнігі, чытанне, вучыла мысліць і марыць.

Да постаці Маршака ў нас стаўленне — асобае. Для дашкалятаў працаваны цыкл мерапрыемстваў "Чытаем Маршака". Уласнымі сіламі выдалі кніжку "Малюем герояў Маршака", дзе сабраны лепшыя дзіцячыя творы. Летась бралі ўдзел у міжнароднай акцыі "Дзень пазіі Маршака ў дзіцячых бібліятэках". Чытачы вельмі здзівіліся, калі пабачылі нас удзельнікамі тэатралізацыі верша "Багаж". Да акцыі прымеркавалі адкрыццё хола пісьменніка "Тут нават сцены гавораць вершамі Маршака".

А наш Дзень птушак! Адзначаем яго штогод, бо ўвага экалагічнаму выхаванню — першачарговая. Лічу, што ўнікальныя і нашы аматарскія аб'яднанні: бібліяшкола "Чытайка" і гурток аматараў чытання "Кніжны сад". Важнейшым лічым і патрыятычнае выхаванне. Урокі памяці, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне, у нас рэгулярныя.

Падчас канікул школьнікі-чытачы — у нас. Толькі летам нашы мерапрыемствы наведвала больш за 800 дзяцей са школьных летнікаў. Чытальня зала мае інфармацыйны пакой, дзе ёсць часопісы, наборы для малявання. Да дзяцей час-

та прыходзіць моладзь. Агульныя інтэлектуальна-забаўляльныя гульні вучаць наладжваць зносіны, развіваюць творчыя здольнасці.

У выніку бібліятэку штогод наведвае каля чатырох тысяч чытачоў.

Наталля БУГРЫНЕЦ,
загадчык дзіцячай бібліятэкі-філіяла № 12 імя Самуіла Маршака

Мазыр / Хто лепшы дызайнер?

Напрыканцы мінулага года Мазырская дзіцячая школа мастацтваў напоўнілася персанажамі казак і фантастычных гісторый — так пачаўся фінальны конкурс на лепшы маскарэдны касцюм з другасных матэрыялаў "Юны дызайнер".

Традыцыйна конкурс закладзена ў 2002 годзе. Мы імкнуліся не толькі падвесці вынікі другой навучальнай чвэрці па дысцыплінах "Дэкаратыўная кампазіцыя" і "Папяровая пластика", але і звярнуць увагу на экалогію навакольнага асяроддзя. Маскарэдны касцюм трэба было зрабіць з цэлафану, нітак і паперы. Але фантазія канкурсантаў не мела

межаў: у ход пайшлі пластыкавыя стаканчыкі, абгорткі ад цукерак... Конкурс ладзім разам з супрацоўнікамі Інспекцыі прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя.

З часам заданні значна ўскладніліся. Школьнікі ўздываюцца да ўзроўню мадэльернага мастацтва. Цягам двух месяцаў яны спасцігаюць навуку аб'ёмнага канструявання. Шукаюць новыя ідэі і матэрыялы. Потым ажыццяўляюць ідэю ў эскізе. Чарговы крок — выхад на подыум. Дэфіле вырашае, хто лепшы ў трох узроставых катэгорыях. Ацаніце, як летась называліся асобныя касцюмы: "Чорна-белае кіно", "Анёлы Радасць ды Смутак", "Танец для маленькай елачкі"!

У першай узроставай катэгорыі лепшымі сталі Віта Бакавец, Мікіта Бароўскі, Віялета Новікава; у другой — Ангеліна Камнацкая, Валерыя Басак, Настася Трэгуб. Сярод старшакласнікаў лепшымі сталі Лізавета Краўчанка, Элеанора Шарынец, Дар'я Шаўчэнка і Ганна Вароб'ева. А Гран-пры атрымала Аліна Гаеўская.

Навучэнцы школы гэтымі днямі прыступілі да падрыхтоўкі чарговага конкурсу.

Вольга КАВАЛЬЧУК,
настаўнік Мазырскай ДШМ

Наваполацк / Фестывалі, фестывалі...

Удзельнікі эстраднай студыі "8-я нота", якой пры РЦК кіруе Святлана Барыла, прынялі ўдзел у IV Міжнародным фестывалі вакальнага мастацтва "Салют талентаў" у Мінску. Салістка Ксенія Вашчанка прывезла ў Наваполацк дыплом першай ступені і кубак.

Вакал, выканаўчае майстэрства, сцэнічная культура і сцэнічны вобраз Ксеніі атрымалі найвышэйшыя ацэнкі журы.

Ёсць пры РЦК і вакальны гурт "Фортэ". Кіруе ім Інна Дзвявятнікава. 12 студзеня калектыў прыняў удзел у адкрытым міжнародным фестывалі-конкурсе "Калядныя сустрэчы" ў Мінску. І зноў поспех! Наш вакальны гурт стаў уладальнікам лаўрэатскага дыплама трэцяй ступені ў намінацыі "Эстрадны вакал".

Кіраўнік Наваполацкага РЦК Валлянціна Кішчанка распавядае «К», што, калі ёсць таленты сярод дзяцей і сярод кіраўнікоў-настаўнікаў, вынік заўжды будзе важкім.

Наш кар.

Бяспека жыцця

19 студзеня 1999 года створана Міністэрства надзвычайных сітуацый Рэспублікі Беларусь. Дзень выратавальніка — свята прафесіяналаў, якія абараняюць жыцці людзей, і тых, хто выратавальнікам дапамагае.

Работнікі МНС, працягваючы шматвяковую справу выратавальнікаў, абяпіраюцца на іхні вопыт, шануюць традыцыі мужнасці і супрацьборства чалавека і разбуральнай стыхіі. Галоўная ўзнагарода для выратавальніка — пераадоленне сябе і перамога над небяспекай.

За дзесяцігоддзе праведзена больш за 250 тысяч выратавальных аперацый, выратавана больш за 50 тысяч чалавек. Ці не палова надзвычайных сітуацый ліквідуецца сёння цягам 15 хвілін з моманту прыбыцця першага падраздзялення.

Беларускія выратавальнікі нясуць сваю службу вакал кругласутачна. Але нягледзячы на іхняе дапамога не спатрэбіцца і 2016 год стане для нас часам спакойнага жыцця!

Таццяна БЫЧАНОК, спецыяліст групы прапаганды і навучання Савецкага РАНС Мінска

Тактыка
культурага
развіцця

Каб не горш было!

Дырэктар Ходасаўскага СДК, што на Мсціслаўшчыне, Ларыса Пашкевіч даслала ў рэдакцыю ліст пра калядны абрад. Каб дапоўніць інфармацыю фактурай, звязваю з ёй па тэлефоне. У выніку атрымалася зусім іншая гісторыя.

Яўген РАГІН

Па запрашэнні польскіх калег Ларыса Аляксандраўна пабывала нядаўна ў сельскіх рэгіёнах Люблінскага ваяводства. Агледзела ўстановы культуры некалькіх гмінаў. Вельмі ўразілася. Тым, да прыкладу, што для польскага паселішча ў сто жыхароў клуб з'яўляецца не проста ўстановай культуры. Ягоная сацыяльная значнасць вынікае з назвы: не СК ён для вясцоўцаў, а "светліца". І не толькі светла ў ім, але і цёпла з той прастай прычыны, што ўсё гэта — для людзей. У беларускіх клубах узімку верхняе адзенне здымаць — небяспечна, бо сцюдзёна. А польскія ўтрымлівае ўлада гмінаў. Вось табе і самакіраванне. З той жа прычыны няма ў тамтэйшых работнікаў культуры планаў па аказанні платных паслуг. І яшчэ. У кожнай такой польскай установе — кухня з наборам тэхнікі і посуду. Любое мерапрыемства заканчваецца ці не сямейнымі пасядзелкамі з пірагамі ды гарбатай. Гэта — што да нацыянальнай кухні. А вось прыклад таго, як у гмінах ставяцца да гістарычнай даўніны. У сінагогі і праваслаўныя цэрквы тамтэйшыя, як у храмы, ужо і хадзіць няма каму: жывуць адны каталікі. Але будынкі захоўваюцца ва ўзорным стане: у іх працуюць музеі, што зберагаюць культуру і прыцягваюць замежныя інвестыцыі...

Але ў родныя Ходасы Ларыса Пашкевіч вярнулася, поўная аптымізму. Маўляў, і ў нас павінна быць не горш. На сітуацыю дырэктар СДК глядзіць досыць крытычна. Стан уласнай установы трывогі ў яе не выклікае. Месціца СДК пад адным дахам з філіялам Мсціслаўскай ДШМ імя Мікалая Чуркіна і бібліятэкай. Пры клубе дзейнічаюць народныя вакальныя калектывы "Надзея" і 14(!) клубных фарміраванняў, якія наведваюць амаль 150 вясцоўцаў.

Але толькі ўнутрыклубнымі справамі Ларыса Пашкевіч не абмяжоўваецца. Сваіх аднадумцаў — рабочую моладзь, пенсіянераў, настаўнікаў і ўрачоў — яна называе "ініцыятыўнай супольнасцю". Дык вось, супольнасць давяла да ладу парк, расставіла новыя лавачкі. Набылі за кошт грантаў дзіцячую пляцоўку з горкамі і іншымі атракцыёнамі, размясцілі яе ля школы, дзе як-нік вучыцца яшчэ 200 чалавек.

Чарговая кропка прыкладання сіл "ініцыятыўнай супольнасці" — стварэнне добраўпарадкаванага прыпынку з паветкай. Фармаванне грамадскай думкі, прасоўванне яе па інстанцыях для рэалізацыі — звыклы для ходасаўцаў шлях. Вось і Каляды тут нядаўна правялі, і з аптымізмам прынялі, што 2016-ы абвешчаны годам культуры. Дарэчы, Каляды і сталі яго першай творчай імпрэзай у Ходасах. А колькі іх яшчэ будзе! Праект "Мой клуб — мой дом" пераўтвараецца ў фота-выставу. Пройдуць канцэрты, святы, ўрачыстыя рэгістрацыі шлюбаў, дыскатэкі. А яшчэ Мсціслаў стане сталіцай абласных Дажынак. Цяпер гурткі прыступаюць да вырабу сувеніраў да гэтай падзеі.

У сталічнай галерэі "Універсітэт культуры" працуе выстава "Гжэль — вытокі творчасці і майстэрства". На ёй экспануюцца работы выкладчыкаў і студэнтаў Гжэльскага дзяржаўнага ўніверсітэта і Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Паміж дзвюма вышэйшымі навучальнымі ўстановамі наладжаны партнёрскія стасункі.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Узоры прадуцці Гжэльскіх майстроў.

Сінтэз з Гжэллю — прыклад Слуцку?

Згаданая выстава ў гэтым кантэксце набывае сімвалічны сэнс як візуалізацыя дэкларацыі супрацоўніцтва. Наступным крокам будзе абмен студэнтамі. Два выхаванцы Гжэлі на працягу семестра будуць вучыцца ў нашым Універсітэце культуры і адзін — у Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Аднаводна, трох мінскіх студэнтаў чакае на такіх тэрмін тамтэйшы ўніверсітэт.

Сама выстава падалася мне цікавай, вартай увагі аматараў мастацтва. Больш за тое, пабачыць яе будзе карысна ўсім, хто цікавіцца пытаннямі сінтэзу прафесійнага мастацтва і народнай традыцыі ў матэрыяльнай культуры. Справа ў тым, што абодва ўніверсітэты робяць фактычна адну справу, але ў розных варунках і ў рознай, хоць і шмат у чым падобнай, ментальнай прасторы. І ў Беларусі, і ў Расіі спецыялісты сферы ідэалогіі і творцы заклопачаны тым, як адаптаваць традыцыйныя культурныя каштоўнасці да рэальнага глабальнага рынку і адкрытага грамадства.

Праўда, беларускі сегмент экспазіцыі мог бы быць больш выразным, больш эфектным. Я не аднойчы прысутнічаў на абароне дыпломных работ кафедраў народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва СДК і магу засведчыць, што з работ студэнтаў названай кафедры экспазіцыю можна зрабіць шыкоў-

Падчас адкрыцця выставы. / Фота Юрыя ІВАНОВА

ную. Між тым, атрымалася... звычайная, як тое пабачылася мне.

Аб'ектыўна і грунтоўна прааналізаваць творы, прадстаўленыя гасцямі, для мяне праблематычна, бо я недастаткова дасведчаны ў культурных асаблівасцях расійскага прысталічча (мястэчка Гжэль, чыя назва стала брэндам, знаходзіцца ў Раменскім раёне Маскоўскай вобласці) ды і суседняй краіны ўвогуле. Адно скажу, ад экспазіцыі ў мяне застала ўражанне, нібы навучальны праграмы Гжэльскага ўніверсітэта (раней гэта быў мастацка-прамысловы інстытут) найперш скіраваны на падрыхтоўку мастакоў, якія мусяць творча абслугоўваць брэнд

"Гжэль", таксама вядомы як "Кузняцкая парцэляна". Гэта не значыць, што выхаванцы названай ВНУ заціснуты ў вузкую спецыялізацыю і маюць аднабаковае развіццё. Скажам, аўтар адной з дыпломных работ, прадстаўленых у экспазіцыі, зараз як творца ўдасканалваецца ў сферы, далёкай ад керамікі — вучыцца ў Санкт-Пецярбургу на архітэктара. І ён такі не адзіны. Выпускнікі ўніверсітэта могуць весці дзіцячыя мастацкія студыі, працаваць папулярызатарамі народнага мастацтва, шчыраваць у розных галінах дызайну. Але ўсё ж базавай для навучальнага працэсу з'яўляецца традыцыя Гжэлі, якая спалучае

"Будзьце як дзеці" — заклікае дзвухзальная экспазіцыя карцін Сяргея Каваля ў Гомельскім палацава-паркавым ансамблі Румянцавых і Паскевічаў. Сапраўдны мастак заўжды захоўвае адданасць свайму дзяцінству. А яна надае творам шчырасці і першаснасць светаадчування, без чаго проста немагчыма ўявіць выяўленчае мастацтва. Асабліва гэта тычыцца жывапісцаў, якія спавядаюць яго інсітную, або наіўную, сутнасць. І нічога крыўднага няма ў тым, што іх час ад часу называюць прымітывістамі. Менавіта яны нібыта сінтэзуюць традыцыйную народную творчасць — лубок і тое, што лічыцца наіўным рэалізмам. Імкненне да прастаты, але не да спрошчанасці, лаканізм выяўленчых сродкаў, яркая расфарбоўка, разлічаная звычайна на зрокавы эфект, тлумачальныя надпісы... Вось далёка не поўны пералік асаблівасцей такой мастацкай творчасці.

Насуперак агульнай думцы, што ўлюбёным мастаком Сяргея Каваля павінен быць Пірасмані, ён назваў Пабла Пікаса. І гэта пры тым, што не толькі тэматычна, але і духоўна ўсёй сваёй сутнасцю ён увасабляе народныя ўяўленні аб выяўленчым мастацтве. Не дзіўна таму, што многія творы (а яны вельмі праставыя) прысвечаны сялянскаму жыццю, побыту. Некя сапраўды па-дзіцячаму шчыра перадае ён сваё адчуванне роднай прыроды, больш дакладна — гармоніі з ёй. Яго вясковыя фантазіі рэалістычныя, хаця і стылізаваныя.

Мне надаралася чуць ад аўтара прозвішчы, імяны тых, каго мы бачылі ў карцінах. Аднак майстэрства вольнай, нязмушанай кампазіцыі ў кожнай з іх проста захапляе. І тым не менш, адчуваецца менавіта тая цэласнасць, якую нельга парушыць. Маленькія, мініяцюрныя героі яго твораў, здаецца, надзелены толькі ім уласцівымі лёсамі, характарамі, — так і хочацца сказаць, ролямі, якія яны "выконваюць" у той ці іншай карціне. Варта нешта змяніць — і знікне ўся істотнасць задумы, увасаблення. А якая непасрэднасць, шчырасць,

Сяргей Каваль. "Наш двор".

свабода! Не напісана, а выдыхнута чыстымі, адкрытымі колерамі. Рэдкія ўмоўныя цені толькі пацвярджаюць гэта...

Было б, аднак, наіўным лічыць яго наіўнае (даруце за каламбур!) мастацтва абмежаваным ад усіх і ад усяго. Не толь-

кі Пірасмані, але і многія іншыя славуць мастакі прыгадваюцца, калі гарташ прапанаваны на гомельскай выставе каталог "Святло і цені". Дарэчы, усе 38 карцін гэтай экспазіцыі — з асабістага фонду бізнесмена Алега Хусанавы. Па прызнанні аднаго з

паэтыку народнага мастацтва, высокаму ўзроўню прафесійнага мастацкай школы, высокую тэхналогію вытворчасці. Студэнтаў зыходна арыентуюць на працу з матэрыялам — са слаўтай гжэльскай глінай. Аднаводна, жывапісу і малюнку ў Гжэльскім універсітэце вучаць не так, як у ВНУ, дзе рыхтуюць жывапісцаў і графікаў.

У структуры Гжэльскага ўніверсітэта тры факультэты: дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і дызайну, эканомікі і кіравання, сэрвісу і турызму. Такім чынам, тут рыхтуюць і тых, хто, як я ўжо казаў, творча абслугоўвае брэнд, доўжыць мастацкія традыцыі Гжэлі; і тых, хто рупіцца пра прыбытковасць брэнда і яго распаўсюд на новыя рынкі; і тых, хто дбае пра побытавы і псіхалагічны камфорт спажываўцаў брэнда — турыстаў, якіх Гжэль прывабіла самабытнай культурай і не ў апошнюю чаргу магчымасцю прыдбаць фантастычна прыгожыя рэчы непасрэдна там, дзе яны ствараюцца — так бы мовіць, атрымаць "сінюю птушку Гжэлі" з першых рук. Дарэчы, адна з праблем, з якімі сутыкаюцца сёння гжэльскія вытворцы, — гэта кантрафакт, падрабкі пад брэнд. Як казаў калісь рускі паэт Сяргей Ясенін: "Плохую лошадзь вор не уведёт".

Такое комплекснае абслугоўванне брэнда падаецца мне досведам, які быў бы карысным і нашай краіне. Уявіце, што, скажам, у Слуцку ёсць вышэйшая навучальная ўстанова, якая рыхтуе мастакоў і тэхнолагаў для вытворчасці слаўтых паясоў; эканамістаў і менеджараў, чый клопат — прадаваць паясы; спецыялістаў сэрвісу, якія рупяцца, каб радзіма слукіх паясоў стала турыстычнай "мекай". А акрамя таго, гэта ВНУ ладзіць штогадовыя міжнародныя фестывалі, прысвечаныя слукіаму паясу. Такія фестывалі керамістаў для Гжэльскага ўніверсітэта — звычайная справа.

Гжэль — гэта Падмаскоўе. Ад сталіцы Расіі якіх-небудзь 50 — 60 кіламетраў. І пры гэтым згаданы рэгіён Масквой не прыціснуты, мае сваю адметнасць і развітую турыстычную інфраструктуру. А што тычыцца мясцовага ўніверсітэта, дык паводле агульнарасійскага рэйтыngu ён займае 13-е месца сярод 157 ВНУ культурна-мастацкага профілю і 87-е паміж эканамічных ВНУ. Гжэль жа — мястэчка, дзе насельніцтва крыху больш за тысячу чалавек. Але з яе іміджу сілкуецца ўвесь Раменскі раён, усё Падмаскоўе, уся Расія.

K

Мы пісалі ўжо, што ў снежны ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі адкрылася выстава "Гоя... Пікаса" з калекцыі мадрыдскага Каралеўскага музея прыгожых мастацтваў Сан-Фернанда. Сёння прадстаўляем матэрыял пра некаторыя "зрэзы" экспазіцыі. Гэтыя імёны даўно і добра ведаюць усе, хто цікавіцца сусветным выяўленчым мастацтвам, і таму я іхнія біяграфіі апускаю.

Барыс КРЭПАК

(Заканчэнне. Пачатак у № 2.)

Асабіста я лічу, што прадстаўлены на выставе аркуш "Мастак і мадэль, якая вяжа на спіцах", — найбольш поўна па ўнутранай канцэпцыі "змыкаецца" з ідэяй "Невядомага шэдэўра". Інакш кажучы, гэта своеасаблівы выяўленчы эквівалент да тэкста. Кружацца лініі абстрактнай кампазіцыі... Сядзіць руплівая майстрыха са спіцамі ў доўгай спадніцы... Малазразумелымі лініямі што-сьці рысуе на палатне паўаголенны барадаты мастак-кубіст... Што тут дзіўнага? Але мастак, аказваецца, уласна рысуе не мадэль як такую, а тое, што яна, вязальшчыца, пляце з тонкай пражы! Так бы мовіць, дэміург стварае сваю ўласную рэальнасць з тых самых лінейных перапляценняў!

На думку Пікаса, мастак павінен не капіраваць натуру, а супернічаць з ёй: метады формастварэння аднолькавыя і ў мастацтве, і ў рамястве, і ў прыродным морфагенезе. Мадэль у гэтым аркушы цалкам паглыбілася ў сваю працу, а мастак, уважліва назіраючы за яе дзеяннем, як бы паўтарае іх на палатне. Пікаса аднойчы заўважыў: "Тое, што адбылося з Фрэнхоферам у "Невядомым шэдэўры", — проста цудоўна. У канчатковым выніку нікому не дадзена бачыць што-небудзь, акрамя самога сябе. Бясконцыя пошкі рэальнасці завялі яго ў непраглядны змрок. Рэальнасцей так шмат, што, спрабуючы ахапіць іх усе, непазбежна праваліцца ў цемру".

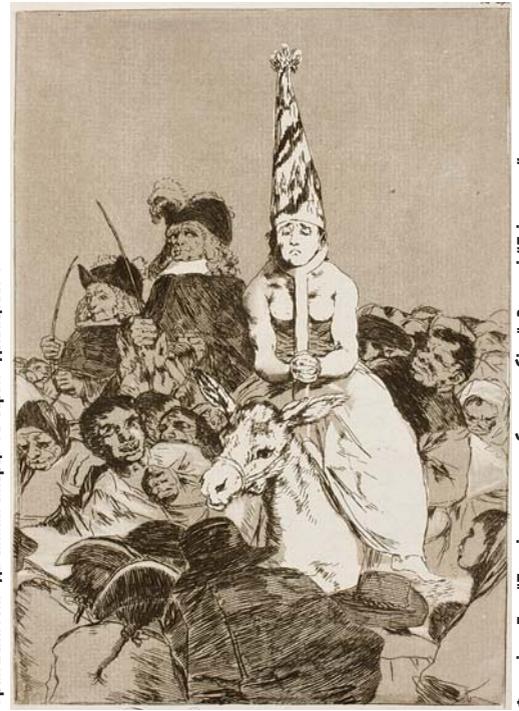
Думаю, што на сваім доўгім жыццёвым шляху Пабла Пікаса, як ніхто іншы, пазнаў не толькі сусветную славу, але і "непраглядны змрок", і падзенне ў "цемру" пошукаў немаведама чаго, і драматычныя метамаर्फозы чалавечага быцця, і не заўсёды знаходзіў патрэбныя яму адказы на тыя архіскладаныя

Франсіска Гоя. "Сон розуму спараджае пачвар". 3 серыя "Дзівацтваў".

Франсіска Гоя. "Да самай смерці". 3 серыя "Дзівацтваў".

Франсіска Гоя. "Тут нічога нельга было зрабіць". 3 серыя "Дзівацтваў".

Два іспанцы ў адной ладдзі

пытанні, якія ставілі перад ім у XX стагоддзі рэчаіснасць і мастацтва. Пры жаданні, можна знайсці ў Гоі і Пікаса штосьці агульнае: абодва пражылі параўнальна доўгае жыццё; абодва спазналі славу і прызнанне звання "першага жывапісца" ў мастакоўскім і грамадскім асяроддзі; абодва былі ў маладосці часам фанабэрлівымі; абодва спазналі і шчодралюбныя страці, і перыяды спусташанасці, і творчага шчасця, і расчаравання; нарэшце, адналькова геніяльна працавалі і ў жывапісе, і ў графіцы. І тым не менш, на мой погляд, у цэлым

Гоі пашанцавала значна менш,

чым яго духоўнаму сабрату і земляку Пікаса. Шмат гадоў яго мучылі розныя хваробы (ад венерычнай інфекцыі, атраманай у юнацтве, да галюцынацый і шызафрэнні, магчыма, спадчынай). І практычна палова жыцця ён з-за менінгіту (?) заставаўся глухім (як Джонатан Свіфт і Бетховен). Да таго ж "вечер падарожніцтваў" вымушаў яго гойсаць па гарадах Іспаніі і Францыі ў пошуках лепшага месца... А яшчэ ёсць версія, што сімптомны небяспечнай хваробы Гоі могуць быць растлумачаны атручэннем свінцовымі бяліламі

Франсіска Гоя. "Мастак". 3 серыя "Дзівацтваў".

пры рабоце з афортамі... Словам, сучальныя таямніцы...

"Жывапіс мацнейшы за мяне, жывапіс робіць са мной тое, што хоча", — гэта казаў Пікаса. А Гоя, на маю думку, мог бы сказаць, што... хваробы рабілі з ім тое, што хацелі, накіроўваючы яго разец у невядомыя, часам жудасныя, глыбіні душы. Гаворка ідзе перш за ўсё пра серыю "Капрычас". Гэтае слова мае два значэння. У першым варыянце гэта "дзівакаватая, шалапутная каза", другі пераклад гучыць як "узлахманяныя валасы". У выніку, калі злучыць усё разам і сказаць на беларускай мове, то атрымаецца прыкладна наступнае: ад убачанага валасы ўстануць дыбам.

У "Капрычас" рэальнае і фантастычнае перакрываюцца, як у іспанскім фальклоры. Мастак смела выкарыстоўвае вобразы народных паданняў, прымавак і баек у якасці асновы для стварэння гратэску, вынаходліва ўжывае яго для крытыкі з'яў рэчаіснасці, сатыры на вышэйшае грамадства і святую царкву з яе страшэннай інквізіцыяй, з яе распуштай і бязмежным глупствам. Згадаем хаця б гоеўскі крылаты выраз пад адным з аркушаў "Сон розуму спараджае пачвар"... "Капрычас", на маю думку, і да сённяшняга дня застаецца нейкай хвалючай тайнай, да якой воль ужо больш за 250 гадоў даследчыкі імкнуцца падабраць ключы і расшыфраваць прыхаваны сэнс асобных аркушаў. Але пакуль што гэта не атрымлівацца...

У перыяд нацыянальна-вызваленчай вайны Іспаніі з Напалеонам мастак стварыў цыкл афортаў "Жах або бядоўны вайны". Гэта было ашаламляльнае і моцнае выкрыццё знішчальнага масавага асяплення вайной. І хаця стварэнне гравюр расцягнулася на многія гады, у іх ва ўсіх дэталях адбіты ўспаміны Гоі пра жахі вайны, якія ён перажыў. Аркушы былі рэалістычным поглядам на смерць людзей — і французска-акупантаў, і суйчыннікаў-іспанцаў, якія адчувалі асалоду ад крыві і не спы-

няліся ні перад якімі злачыствамі і жорсткасцю.

Потым, у загарадным доме на беразе Мансанарэса, у добраахвотным выгнанні, у Гоі з'явілася загадкавая серыя гравюр "Дыспаратэс" — "Незвычайнасці, дзівацтва, глупства", дзе гратэск быў даведзены да гранічнай вастрыні. І яшчэ ён паспеў скончыць знакаміты цыкл афортаў з 43 аркушаў "Таўрамахія" — пра гісторыю развіцця іспанскай карыды — "мастацтва" боя быкоў. Тут мастак дасягнуў чароўнага сінтэзу, які ўвасобіў у сабе бязлітаснае тэатральнае прадстаўленне, у якім удзельнічаюць жывёла, чалавек і крыважэрная маса глядачоў.

І як бы там ні было, Гоя як мастак апыраўся ў свой час настолькі, што яго творы амаль заўсёды быццам бы створаныя нашымі сучаснікамі. Бо ўся яго творчасць, як і творчасць Пабла Пікаса, — смелы і рызыкаваны пошук, звязаны з сапраўдным наватарствам — прафесійным, сацыяльным і рэвалюцыйным.

Дарчы, 30 сакавіка гэтага года споўніцца 270 гадоў з дня нараджэння Францыска Гоі, і, хачу спадзяюцца, што пасля закрыцця выставы "Гоя... Пікаса" мы яшчэ вернемся да гэтага ўнікальнага мастака і яго творчых таямніц.

К

Прыгадваеш не толькі Пірасмані...

куртараў выставы Ірыны Кандраценкі, першапачатковым варыянтам назвы было менавіта такое: "У пошуках каляднага настрою". І тут трэба адзначыць, што вядомасць да Сяргея Каваля, які жыве ў Якімавай Слабазе Светлагорскага раёна, прыйшла менавіта пасля таго, як ён стаў удзельнікам арт-праекта "Zabor" па выніках конкурсу, у якім прынялі ўдзел 94 мастакі. Яго вяцелья, па-дзіцячы шчырыя творы вельмі добра ўпісваліся ў неабмежаваныя прасторы вулічных выстаў на працягу двух вандруальных гадоў па Беларусі. Не згубіліся яны і на выставе ў Нацыянальным мастацкім музеі. Больш за тое, яму адвялі асобную залу, у якой размясціўся дзіцячы пакой, дзе валанцёры наладзілі своеасаблівы творчы майстэрні, арганізавалі гульні і інтэрактыўныя экскурсіі для малельных наведвальнікаў. Зрэшты,

вось што казала тады аб гэтым Ірына Кандраценка: "У нашай экспазіцыі ёсць цудоўны мастак-прымітывіст — Сяргей Каваль, працы якога літаральна прасякнуты духам дзіцячай творчасці. На яго палотнах шмат персанажай, якія могуць быць цікавымі як дарослым, так і дзецям, і хутчэй — апошнім. Таму мы вырашылі зрабіць дзіцячую залу, у якой экспанаваліся карціны Сяргея, а дзеці змаглі сябе паспрабаваць у ролі юных мастакоў. Тут мы і прапанавалі розныя тэхнікі малявання. Да таго ж, вялікія кубы-пазлы далі магчымасць скласці адну з яго карцін "Стары Віцебск", а малады рэжысёр Раман Бурмакоў спецыяльна для выставы "ажывіў" яе, зрабіўшы мультфільм. Дадам толькі, што дзякуючы гэтаму праекту Сяргей Каваль пабываў у Парыжы.

І вось адна з першых персанальных выстаў на Гомельшчыне.

Яе можна назваць і рэтраспектыўнай, бо экспануюцца творы апошніх дваццаці гадоў. Можна лічыць яе і юбілейнай, бо нядаўна Сяргей Мікалаевіч адзначыў сваё 55-годдзе. Сцены палаца, якія прымалі мастакоў самага рознага кшталту, здавалася, прычакалі прасветлена шчырых, народнаму святочных увасабленняў. Але гартаю прыгаданы каталог і бачу, што асацыятыўная маштабнасць твораў — навідавоку. Гэтага не хавае і сам Сяргей Каваль. Вось некаторыя назвы яго карцін: "Размова з прыцелем Моцарта", "Падарожжа ў нікуды" (інтэрпрэтацыя карціны Сальвадора Далі "Аптэкар з Фігераса, які не шукае абсалютна нічога"), "Першы снег. Сон Пірасмані ў "Райскім садзе" Босха", "Падарожжа Хуана Міро і Пабла Пікаса ў Афрыку". Гэта далёка не поўны пералік, бо прыгадваюцца такія славуція мастакі, як Сар'ян,

Мадзільяні, Суцін... Ён піша сваё бачанне карцін Цімура Сюзана, Масанобы, Пікаса, прыгадвае Шэкспіра, Хэмінгуэя, прысвячае мастакоўскія фантазіі Анры Мацісу... Майстэрства Каваля настолькі натуральнае, што застаецца непрыкметным. А гэта яскравае сведчанне сапраўднай таленавітасці. Асабіста мне падалося, што многія яго карціны існавалі заўжды. Так думаў, калі ўзіраўся ў "Калядную ноч", у "Сны майго горада", "Райскі сад", эскіз габелена "Венецыя", "Касмічную адысею", у партрэты жанчын розных краін свету.

Толькі пераканаўчы талент здолеў аб'яднаць такія ж тэматычна розныя творы гомельскай экспазіцыі, надаць ім неад'емную цэласнасць. Арганізатары выставы вельмі прафесійна паставіліся да таго, каб карціны выдатна дапаўнялі адна адну. Вось чаму "Сінагога на вуліцы Даўмана", "Казкі Мірскага замка", "Стары Віцебск", "Чырвоны касцёл у Мінску", "Нясвіж" або прысвячэнні Гомелю, Заслаўю спакойна суседнічаюць з тымі, на якіх бачым асацыятыўныя увасабленні пейзажаў з горада Бхудж, што на захадзе Індыі, ці Сурмы, або

з поўдня Эфіопіі, ці з прасторы паміж Індыяй і Пакістанам... Геаграфічна разнастайныя і творы партрэтнага жанру. Яны прысвечаны маленькай персіянкай, мастакам Рыгору Данеляну, Амадэа Мадзільяні, Хаіму Суціну, Марку Шагалу, Ніка Пірасмані. І вядома ж, родным мясцінам ("Наш двор", "Яблычны Спас", "Стары Бабруйск", "Вясковае вяселле", "Калядная ноч").

Сяргей Каваль сціпла называе сябе вясковым мастаком. Нават менавіта так падпісаў і адзін са сваіх аўтапартрэтаў, які экспануецца. Але мы ўжо ведаем сусветную асацыятыўнасць такой "вясковасці". Я ж слухаў, углядаўся і прыгадаў экспертную выставу, якую зрабіў Сяргей Каваль для нас пасля вяртання з Парыжа ў... двары свайго селішча. Вялізныя шматлюдныя карціны маляўніча "апанулі" сабой тады не толькі сцены хаты ды стопкі, але і браму, плот... Гледзячы на іх, міжволі думалася, што калі-небудзь, нарэшце, з'явіцца магчымасць паказаць творы Сяргея Каваля і ў Гомелі. І вось яна з'явілася...

Ізяслаў КАТЛЯРОЎ,
мастацтвазнаўца
Светлагорск

Змена месцаў

У жыцці я зайздросціў толькі аднаму чалавеку, натуральна, зайздросціў белай. Было гэта напрыканцы 1980-х, калі я чытаў у газеце "Знамя юности" матэрыялы на музычныя тэмы за аўтарствам Сяргея ШАПРАНА. У артыкулах разам з інфарматыкай прысутнічаў і характэрны асабісты погляд, інтэрв'ю былі гутаркамі прадметнымі, глыбокімі, адкрытымі. "Я б у "Шапраны" пайшоў, хай мяне навучаць!" — марыў я. І мара спраўдзілася, прычым да яе ажыццяўлення і Сяргея меў дачыненне, пра што да некаторага часу, уласна, і не падазраваў.

Алег КЛІМАЎ

Дык вось, у сярэдзіне 1990-х ён павінен быў узяць інтэрв'ю ў Валерыя Сюткіна для аднаго часопіса, у якім я працаваў, але нешта не склалася, і да музыканта выправіўся я. Праз нейкі час пасля выхаду матэрыялу ў рэдакцыю зайшоў Шапран і нас прадставілі. "Добрае інтэрв'ю атрымалася, — пахваліў ён і дадаў: — Мяне калегі спыталі: "Ты што, псеўданім узяў?.." Мы шмат з ім перасякаліся. Здаецца, узаемная прафесійная і чалавечая сімпатыя мацнела. Я засмуціўся, калі Сяргей адышоў ад музычнай журналістыкі, але парадаваўся, што нарадзіўся Шапран-пісьменнік...

— Ты пачынаў як музычны журналіст. Як і калі ты прыйшоў у рок-журналістыку?

— У 1988 годзе. Пасля вайсковай службы я працягваў вучобу на філалагічным факультэце Белдзяржуніверсітэта. Вучыцца было, шчыра кажучы, не надта цікава, бо ад пачатку хацеў быць журналістам, а не настаўнікам рускай мовы і літаратуры, ды падаць дакументы на факультэт журналістыкі не паспеў і колькі ні спрабаваў перавесціся, мяне так і не ўзялі. Але гэта і добра, бо, лічу, журналістам трэба быць, маючы любую іншую адукацыю, апроч уласна журналісцкай. Дык вось, канец 1980-х, перабудова, па газетны чэргі ў шапіках, па тэлебачанні — праграма "Взгляд", з'яўляюцца новыя абліччы: гурты "Кіно", "ДДТ", "Акварыум", "Наўцілус пампіліус", "Брыгада С", "Брава"... Гэта вабіла, і хацелася не толькі быць назіральнікам, але хоць бы ўскосна ўдзельнічаць у тых вызначальных зменах.

Практычна з кожным з гэтых ды іншых музыкантаў можна было сустрэцца сам-насам ці перад канцэртамі, ці ў гасцінічным нумары — тады не існавала паняцця прэсканферэнцый. Той жа Віктар Цой прапаноўваў сустрэцца ў Юрмале, дзе ён адпачываў летам (і ў раёне якой потым трагічна загінуў). А з Юрам Шаўчуком мы пераважна бачыліся ў Ленінградзе. Справа ў тым, што, працуючы ў папулярнай тады рыжскай газеце "Советская молодежь" (яе наклад быў каля мільёна асобнікаў), гадоў сем я па ўласным жаданні ці не штомесяц ездзіў у камандзіроўкі ў Маскву і Ленінград, дзе і рабіў інтэрв'ю з тымі, хто быў мне цікавы.

— І гэта...

— Асобы ў поўным сэнсе слова. Людзі мастацтва, якіх ведала ледзь не ўся савецкая краіна і якім было што сказаць. У гэтым сэнсе мне заўсёды цікавы Юрый Шаўчук. Ён ды яшчэ Барыс Грэбеншчыкоў мелі магутны ўплыў: пасля сустрэч некалькі дзён знаходзіўся пад іх магнетычным уздзеяннем. А хто быў тады цікавы? Сукачоў, Бутусоў, Хаўтан, Агузарава, Кінчаў, Грыгаран, Намін, Градскі, Мамонаў, Нікольскі, Макаравіч, з рыжскіх музыкантаў — Карл Хламкін, Андрэй Яхімовіч і,

безумоўна, Піт Андэрсан, які граў у першым савецкім рок-гурце "The Revengers" і з-за рок-музыкі пераследаваўся савецкім КДБ.

Але я ж не з аднымі рок-музыкантамі рабіў інтэрв'ю. Мне, паўтараюся, ад самага пачатку былі цікавыя асобы, а яны, вядома, не толькі ў рок-музыцы ёсць. Сярод найбольш памятных магу прыгадаць бардаў Булата Акуджаву, Аляксандра Дольскага і Юлія Кіма, спявачак Ліну Мкртчян і Алену Камбураву, кампазітараў Райманда Паўлса і Яўгена Догу, акцёраў Зіновія Герта, Людмілу Гурчанку, Данатаса Баніёніса, Льва Дурава і Сяргея Юрскага, рэжысёраў Андрэя Канчалюскага і Рамана Вікцюка, пісьменнікаў Рыгора Бакланова, Аркадзя Арканова, Рыгора Горына, Сямёна Альтава і Уладзімі-

— З журналістыкі ты пачаў "знікаць" паступова...

— І з розных прычын. Найперш таму, што была зачынена газета, дзе я працаваў. Па-другое, у той час я ўжо займаўся дакументальнай кнігай пра Васіля Быкава. Праца здавалася бясконцай, і трэба было выбіраць: ці кніга, ці журналістыка.

— Ідэя гэтай кнігі нарадзілася, мусіць, невяпадкова?

— У дзень развітання з Васілём Уладзіміравічам у мяне нечакана запыталіся, ці пішу я кнігу пра Быкава. Пытанне дужа здзівіла мяне, бо ні пра што падобнае я не думаў. Пасля сталі разважаць, што гэта можа быць за кніга. Спачатку размова ішла пра зборнік успамінаў, але ў той час Генадзь Бураўкін пачаў укладаць такую кнігу. І хоць Генадзь Мі-

Васіля Быкава (цяпер ужо не яго аднаго). І гэта, мусіць, бліжэй да ісціны. Амаль пяць гадоў штодзённай працы! Апроч Быкава, практычна нічога мяне тады не цікавіла. Зрэшты, і доўгі час пасля таксама, бо потым былі кнігі ліставання Васіля Быкава і Рыгора Барадуліна і кніжная публікацыя невядомага гродзенскага архіва Васіля Уладзіміравіча, непадцензурныя выданні "Мёртвым не баліць" і "Ліквідацыі" ("Сотнікава"), нарэшце, чарговыя тамы поўнага збору Быкава...

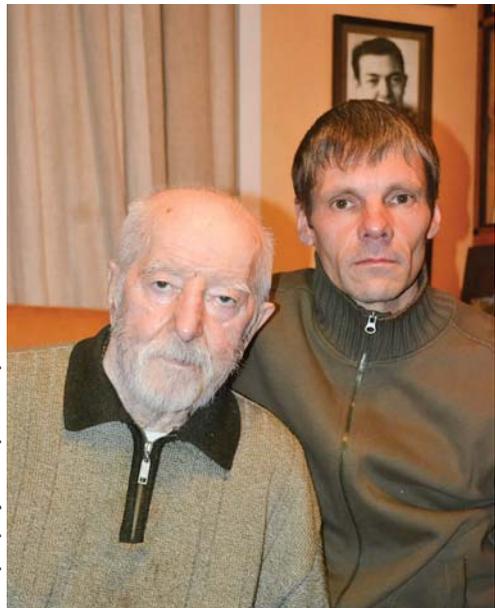
— Непадцензурныя выданні тых аповесцей летась сталіся літаратурнай сенсацыяй. Як сталася, што ніхто не ведаў пра існаванне такіх рэдакцый?

— Пушкін пісаў у "Падарожжы ў Арзрум": "Як шкада, што Грыбаедаў

пер бацькі, сярод якіх быў і чарнавік "Мёртвым не баліць". Потым выпадкова знайшліся чарнавыя распрацоўкі аповесці, не ўключыць якія ў каментарыя я проста не мог, з-за чаго давялося прыпыніць друк кнігі. Там жа, у Гродне, больш за сорок гадоў ляжала-чакала свайго часу і першая рэдакцыя "Сотнікава".

— Калі ты яшчэ займаўся журналістыкай, некаж казаў, што марыш вывучыць беларускую мову, каб пісаць і размаўляць на ёй...

— Размаўляць па-беларуску я пачаў з Рыгорам Барадуліным, з якім пазнаёміўся напрыканцы 1990-х. Тая выпадковая сустрэча, як цяпер разумю, была невяпадковай і шмат у чым вызначальнай. А што да пісання, хоць беларускую мову

Рыгор Барадулін і Сяргей Шапран.

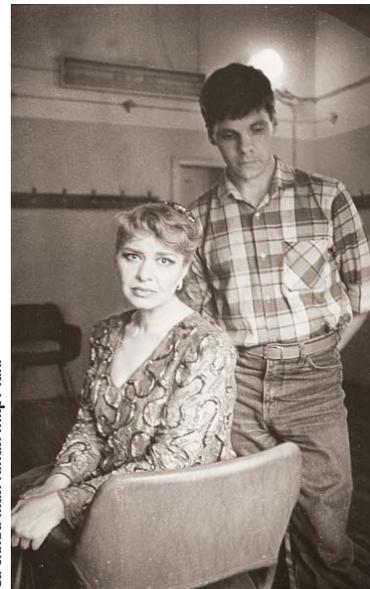
Юрый Шаўчук і Венямін Блажэнны. / Фота Сяргея Шапрана

Як журналіст стаў біёграфам

Яго папярэдзвалі: "Ты — не пісьменнік!"

Народныя: Васіль Быкаў і Рыгор Барадулін. Гэты кадры Сяргея Шапрана — адзін з апошніх здымкаў Васіля Быкава.

Са спявачкай Лінай Мкртчян.

ра Вайновіча, тэлеведучую Валянціну Лявонцэву, канешне, Юрыя Нікуліна...

— Аднак у гэтым спісе няма ніводнага беларускага імені...

— Я ж кажу пра пачатак працы. Тут трэба адзначыць, што выходзіўся я ў іншым культурным асяродку, і, калі жыву ў Рызе, усё, што чуў пра Беларусь, — гэта Васіль Быкаў, "Песняры" і "Верасы" (з Ядзвігай Паплаўскай і Аляксандрам Ціхановічам). А пасля былі: "Крама", "N.R.M.", "Kriwi", "Ляпіс Трубяцкой", "Нейра дзюбель", "Троіца", "Зарціпо", Лёша Шадзько, зноў жа — "Песняры", "Сябры", Алена Казанцава, Эдуард Ханок, а таксама пісьменнікі — Барадулін, Бураўкін, Брыль, Матукоўскі, Тарас, Шэрман, Някляеў, Арлоў, Законнікаў — спіс можна доўжыць. І, між іншым, калі казаць пра пачатак, дык першыя інтэрв'ю былі з Васілём Быкавым, Святланай Алексіевіч і Аляксеем Дударавым.

калаевіч прапаноўваў займацца гэтым разам, мне хацелася зрабіць нешта сваё. Так паступова ўзнікла ідэя дакументальнай кнігі, што ў выніку кардынальна змяніла мой лёс.

— Ты нечакана для самога сябе стаў пісьменнікам...

— Вялікай "неспадзяванкі" ў тым для мяне ўсё ж такі не было, бо ў юнацтве я марыў стаць пісьменнікам. Нават школьнікам гумарыстычныя апавяданні пісаў, якія дасылалі ў дужа вядомы тады часопіс "Юность", дзе загадкава аддзела сатыры і гумару быў не такі ўжо вядомы на той час Міхаіл Задорнаў, які вяртаў мае опусы з тлумачэннем: "не смешно". Я знішчаў свае апавяданні ды лісты Задорнава і... пісаў новыя творы. Мне спатрэбіўся час, каб зразумець, што пісьменнікам быць мне не дадзена. Пісьменнік у маім уяўленні — гэта іншае. Часам мяне называюць даследчыкам беларускай літаратуры ці біёграфам

не пакінуў сваіх нататак! Напісаць яго біяграфію было б справай яго сяброў; ды цудоўныя людзі знікаюць у нас, не пакідаючы па сабе слядоў. Мы лянотныя і не цікаўныя". Дык вось, сапраўды не трэба ленавацца і трэба быць цікаўным. Калі пісаў-збіраў кнігу пра Васіля Быкава, шмат часу праводзіў у Беларускім дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва. А там падчас працы з дакументамі трэба запяўняць фармуляры. Дык з тых адзнак бачна, што з пісьменніцкімі архівамі мэтанакіравана працаваў, бадай, адзін толькі даследчык — Анатоль Верабей (адносна спадчыны Уладзіміра Караткевіча). З быкаўскімі архівамі не працаваў ніводзін з даследчыкаў! Таму ніхто і не ведаў пра тое, што першы, аўтарскі варыянт "Мёртвым не баліць" знаходзіцца ў гэтым жа архіве-музеі. А пасля малодшы сын Васіля Уладзіміравіча, які жыве ў Гродне, перадаў стос па-

ніколі не вывучаў, для мяне было прынцыповым момантам, каб кніга пра Быкава была напісана па-беларуску. І спачатку працаваў над ёй наступным чынам: пісаў па-руску, а мая жонка — філолаг-беларусіст — перакладала яе. Сёння пішу і размаўляю пераважна па-беларуску.

— А калі казаць пра нерэалізаваныя магчымасці?

— Я хацеў напісаць кнігу пра гурт "ДДТ", і ў 1993 годзе спецыяльна паехаў да Шаўчука пад Санкт-Пецярбург, каб ён мяне, так бы мовіць, бласпавіў на гэтую працу. Але ўгаварыць Юру не ўдалося. "Стары, — сказаў ён мне, — прабач, але ты не пісьменнік..." Напэўна, ён меў рацыю. І ўсё ж такі думаю, што кнігу пра яго гурт я змог бы напісаць. І дасюль шкадую, што не быў частым госцем у доме паэта Веняміна Айзенштата, які пісаў пад псеўданімам Венямін Блажэнны і якога цаніў Барыс Пастарнак. Яшчэ падчас першай сустрэчы, калі я дзякаваў за тое, што ён пагадзіўся на інтэрв'ю, Венямін Міхайлавіч, раптам перайшоўшы на "ты", сказаў проста: "Кінь ты гэтыя цырымоніі. Ты ўжо свой..." Гэта была дужа цікавая асоба. Цяжка хворы, Блажэнны 15 гадоў не выходзіў на вуліцу. Прайшоўшы псіхіятрычную лякарню і выстаяўшы, ён ствараў дзіўную паэзію. Арсеній Таркоўскі пісаў яму: "Сіхі ваши читаю і перечитываю. Давно уже я не радовался ничьим стихам так, как вашим". А Віктар Шклоўскі — той самы, які быў блізка знаёмы з Уладзімірам Маякоўскім і Велімірам Хлебніковым, — звяртаўся да Блажэннага: "Дорогой друг! Вы настоящий поэт. Это не орден. Это слова почти печальные. Потому что слова "настоящий поэт" должны быть в комнатах — так держат их мусульмане. Настоящий поэт — редкое существо, одинокое существо. Но он нужен как птица, летящая впереди треугольника перелета на определенное гнездовье... Люди и птицы проверяются полетом". Дык вось, мяркую, першай маёй кнігай магла б аказацца кніга пра Веняміна Блажэннага, але так, на жаль, не сталася.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

У 1931-м у Мінску была выдзена невялікая брашура (цяпер мы назвалі б яе буклетам), у якой апавядалася пра гісторыю стварэння Дзяржаўнага ансамбля народных інструментаў. Калісьці я трымала гэты рарытэтны дакумент у руках. Унікальнасць яго і ў тым, што там пералічаны прозвішчы ўдзельнікаў ансамбля, і ў тым, што дзякуючы яму можна даведацца аб тагачасным рэпертуары на прыкладзе апісання аднаго з канцэртаў. Так, напрыклад, у першым аддзяленні артысты Дзяржансамбля выконвалі апрацоўкі беларускіх народных песень і танцаў і п'есы айчынных кампазітараў. У другім — фальклор народаў СССР і класічныя творы. Захар саліраваў на дудцы і ў дуэце дудак, Жыновіч (тады яшчэ Жыдовіч) на цымбалах выконваў Другую рапсодыю Ліста і Парафраз на тэмы оперы Вэрдзі "Травіята". Салістка ансамбля, будучая зорка Вялікага тэатра оперы і балета Ларыса Александроўская выходзіла на сцэну тройчы: спачатку спявала беларускія народныя песні, потым — арыі з "Фаўста" і "Русалкі" (у той час яна выконвала яшчэ сапраўны рэпертуар), і напрыканцы — рэвалюцыйныя песні (а як жа без іх!), сярод якіх — "Марш ударнікаў" і "Жалезная дапамога". Вядомы ў той час маскоўскі музыкантаў Яўген Браўда ў тым "буклеце" адзначаў, што ў склад ансамбля ўваходзіць "выдатныя віртуозы-цымбалісты".

Пачынаючы з 1930 года, ансамбль шмат гастралюваў. Апроч Беларусі, аб'ехалі з канцэртамі Данбас, выступалі ў Адэсе, Сочы, гарадах Грузіі... Гастрольнае жыццё ў складзе ансамбля для Васіля Самсонава доўжылася чатыры гады. Адначасова ён выкладаў па класе народных інструментаў у Мінскай музычнай школе і працаваў артыстам хору ў Дзяржаўнай студыі оперы і балета, а ў 1933 годзе працягнуў адукацыю, паступіўшы ў Белдзяржкансерваторыю — зноў-такі яго харавы дырыжор. Калі ў тым жа 1933-м у Мінску адкрылі оперны тэатр,

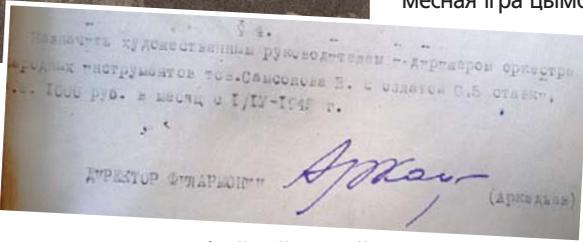

У ценю гісторыі

Біяграфія з маленькіх сенсацый

рэарганізаваная оперная студыя стала асновай трупы. Самсонаў аказаўся ў складзе артыстаў хору. І менавіта ў тэатры яго даваенная кар'ера склалася найбольш удала. Неўзабаве ён пачынае працаваць "загадчыкам хора", як піша ў аўтабіяграфіі, у хуткім часе (з 1936-га) становіцца загадчыкам рэжысёрскага ўпраўлення і вядучым рэжысёрам, а потым — рэжысёрам-асістэнтам (1938 — 1941 гады). 3-за насычанага працоўнага графіка ён вымушаны быў нават пакінуць кансерваторыю! Так што ў тое дзесяцігоддзе, з 1930-га па 1941-ы, Васіль Архіпавіч робіцца прыкметнай постацю ў Мінску, узростае яго аўтарытэт як музыканта і творчага лідара.

З пачаткам Вялікай Айчыннай вайны Камітэт па справах мастацтваў накіроўвае Самсонава на працу ў Алма-Ату, дзе з 1941 па 1943 гады ён працаваў рэжысёрам у Казахскім дзяржаўным оперным тэатры, пасля чаго быў адазваны Саўнаркамам БССР, і з восені 1943-га прызначаны дырэктарам Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Пасля вызвалення Мінска ён вярнуўся ў горад разам з іншымі артыстамі. З 1944 года Самсонаў аднаўляе працу ў оперным тэатры як рэжысёр-

асістэнт, а неўзабаве яго творчая біяграфія зноў перакрываеца з гісторыяй аркестра народных інструментаў. З 1 кастрычніка 1944-га Васіль Архіпавіч пачынае працаваць артыстам арганізаванага ў Белдзяржфілармоніі квартэта цымбалістаў, куды ўваходзілі яго даваенныя сябры і пагледнікі Іосіф Жыновіч, Станіслаў Навіцкі і Ханон Шмелькін. Квартэт цымбалістаў выконваў пералажэнні твораў Чайкоўскага, Бетховена, Пракоф'ева, беларускага кампазітара Рыгора Пукста і іншыя творы. "Сумесная ігра цымбалістаў І.Жыновіча, С.Навіцкага, Х.Шмелькіна і В.Самсонава вызначалася высокімі якасцямі, — адзначала ў кнізе "Іосіф Жыновіч" былая артыстка аркестра Зоя Насценка. — Яркая гучнасць, стылістычная дакладнасць ігры, прыгажосць фразы, чоткасць рытму, пранікненне ў мастацкую задуму твора вызначалі іх канцэртную дзейнасць. У выкананні

квартэта цымбалістаў чудаўна гучалі творы, разнастайныя па характары, тэхнічных цяжкасцях. Разам з імі з канцэртамі ў Маскве выступала народная артыстка СССР Л.П. Александроўская".

У пасляваенныя гады квартэт цымбалістаў у чымсьці кампенсаваў дзейнасць арганізаванага перад вайной на аснове ансамбля цымбалістаў аркестра народных інструментаў, праца якога яшчэ не была адноўлена цалкам. Але для самога Самсонава зноў прыспеў перыяд, непасрэдна звязаны з далейшай гісторыяй аркестра, аб чым сведчыць унікальны гістарычны дакумент з архіва Белдзяржфілармоніі. У загадзе № 65 ад 15 мая 1945 года чытаем: "Прызначыць мастацкім кіраўніком і дырыжорам аркестра народных інструментаў тав. Самсонава В. з аплатай 0,5 стаўкі, г.зн., 1000 руб. у месяц з 1.04.1945 г." Да 8 жніўня 1946 года Васіль Архіпавіч заставаўся на пасадзе мастацкага кіраўніка і дырыжора аркестра і стаў непасрэдным папярэднікам Іосіфа Жыновіча.

Вялікіх намаганняў каштавала высветліць далейшы лёс Васіля Самсонава. Сапраўднай знаходкай аказалася яго асабістая справа ў архіве опернага тэатра, куды я звярнулася па дапамогу. У папцы адшукалася і аўтабіяграфія музыканта. Такім чынам, у Вялікім ён адпрацаваў да 1952 года. Менавіта тады справа была закрыта і перададзена ў архіў. Самсонава выдатна памятае, да прыкладу, спявачка Тамара Ніжнікава. Але ні яна, ні іншыя ветэраны тэатра і аркестра не ведаюць, што стала з Самсонавым далей. Не даў вынікаў і запыт у сталічны архіў-ЗАГС. Па некаторых сведчаннях, Васіль Самсонаў пераехаў у Кіеў...

Вольга БРЫЛОН,
музыказнаўца

На здымках: 1. Дзяржансамбль цымбалістаў (злева направа): Іосіф Жыновіч, Канстанцін Сушкевіч, Станіслаў Навіцкі, Ханон Шмелькін, Васіль Самсонаў, Мікалай Плашчынскі, Міхаіл Шчарбо, Ізраіль Герман, Яфім Фрыдман, Дзмітрый Захар. Сярдзіна 1930-х. 2. Музыканты ансамбля разам з Ларысай Александроўскай. Васіль Самсонаў — другі злева. Пачатак 1930-х. 3. Загад аб прызначэнні Самсонава мастацкім кіраўніком аркестра.

Косця прапанаваў паехаць з ім на Грунвальд яшчэ ў 1970 годдзе, калі мы пазнаёміліся праз яго жонку Ларысу Чарнышову, якая вучылася з маёй старэйшай сястрой. Зразумела, што гэта метафара, але далейшае жыццё пацвердзіла: ужо тады Кастусь Іванавіч абраў свой складаны шлях, які многім з яго асяроддзя падаваўся дзіўным і незразумелым. Косця як старэйшы сябра, які сам вучыўся Беларускаму, пачынаючы з мовы, шчыра дзяліўся сваімі знаходкамі ці сумневамі з астатнімі.

Апошні рыцар

Аднойчы мы сустрэліся ў Дачным завулку, дзе жылі бацькі Ларысы, і я экзальтавана распавёў пра нараджэнне сына Севярына. Праз некалькі месяцаў у часопісе "Нёман" друкуецца аповесць Тарасова "Ошибка штабс-капитана Степанова", дзе аднаго з герояў звалі Севярын. Яшчэ адзін персанаж меў прозвішча Шульман, таксама ў гонар аднаго з сяброў Кастуся — Віктара Шульмана, які ажаніўся на японцы і з'ехаў у краіну Узыходзячага сонца. Магчыма, дзякуючы гэтым абставінам і "Кнізе аб гарбаце" Кастусь і Ларыса перадалі мне захапленне Японіяй. Дакладней — было адкрыццё праз Японію ўсяго ўсходняга свету.

Амаль год я карыстаўся ключом, які адчыняў мне кватэру Косціка на Маскоўскай вуліцы, дзе я чытаў тыя кнігі, якія прапаноўваў мне гаспадар. Але на пачатку 1975 года ў адным з гатэляў Кішынёва на падваконні я пакінуў і забыўся пра вельмі неабходную і знакавую для Кастуся ў той час кнігу Жан-Поля Сартра "Словы"... Гэтае здарэнне на пару гадоў сапсавала нашы адносіны, пакуль я не знайшоў гэту кнігу ў бібліяце і не вярнуў яе. У гэтым уся прычына Кастуся, нават у дробязях вялікая па-

трабавальнасць да сябе і да ўсіх, ваўнічасць і адказнасць.

Стаўленне да Мінска? Здаецца, свой горад, асабліва цэнтр, я ведаў як сябе: шэсць год наша школа-інтэрнат (будучы Каледж мастацтваў імя Івана Ахрэмчыка) знаходзілася акурат у цэнтры былога юрэйскага гета. Ад Кальвары да Нямігі, ад вакзала да Круглай плошчы — наша вядомая тэрыторыя. Але калі ўпершыню ў "Крыніцы" я прачытаў аповесць Кастуся Тарасова "Залатая горка", зразумеў, што няшмат ведаю пра свой горад. А што ведаў — зусім пад іншым вуглом... Нават не пра сюжэт распавядаю, а пра шпацыр па старадаўнім Мінску разам з героямі аповесці. Зараз, калі я са сваімі студэнтамі з архітэктурнага факультэта БНТУ маюю, напрыклад, у Вернікіх горадзе, нагадваю ім словы Тарасова з эсэ "Зніклы горад": "...І што самае сумнае — усё гэта знішчана з пачуцця нялюбасці да горада прыезджымі архітэктарамі, у якіх не звязана ніякіх успамінаў ні з вуліцамі, ні з будынкамі, ні з ракой Свілаччу, ні з паркамі, ні з плошчай... Калі ты гаворыш "Тут быў дом, тут — лазня", — яны нічога не адчуваюць..." Можна не пага-

джацца, але Кастусь на ўсё жыццё (па творах бачна) заставаўся рамантыкам, але існаваў і ў эвалюцый часу: ад турыстскіх спеваў з Арыкам Крупам напрыканцы 1960-х да самых апошніх ягоных артыкулаў-даследванняў...

Як яму было ўзнёсла падумаць яе Вялікасць спадарыню Гісторыю! Калі я яго запытаў пра міфалагічных істотаў, аб якіх Кастусь пісаў у кнізе "Памяць пра легенды", ён адказаў: "А я сам нешта прыдумляю. Міфалогія дае прастору для творчай фантазіі". Пасля выдання твора "День рассянення" ў беларускім варыянце, як і "Пагоня на Грунвальд", кажу Кастусю: "Ды Сянкевіч усё напісаў у сваіх таленавітых гістарычных раманах. Мы ж на іх і вырастлі!" "Зразумела, вырастлі, — пачуў я ў адказ. — Але падзеі пададзеныя суб'ектыўна ў польскі бок. Ніхто не браўся разглядаць сапраўдную гістарычнасць тых падзей з беларускага погляду".

Я не літаратуразнаўца, не крытык, проста малодшы сябра і, магчыма, вучань Кастуся Іванавіча. Таму ведаю, які патрыятычны ўздых, які гонар за сваю Бацькаўшчыну адчулі мы і ўжо нашы дзеці пасля прачытання твораў Тарасова. Якую прагу да ведаў пра Беларусь надалі ягоныя

кнігі! "Памяць пра легенды" ў першым варыянце я нават вазіў у Маскву, дзе пераконваў, можа і марна, мясцовых літаратараў у скажоннай гістарычнай праўды з боку масквічоў...

Так, я ведаў, калі пісаў постаць Кастуся Тарасова, які едзе на Грунвальд, пра парушэнне ў гістарычным вайсковым адзёні. Ад грунвальдскіх ваюроў да гусараў з крыламі было яшчэ трыццаць гадоў. Але ж менавіта кампазіцыйны ход намаляваўся на палатно. Чаму я ўбачыў асобу Кастуся Тарасова праз прызму "Пагоні на Грунвальд"? Гэта мяжа, гэта — Рубікон у нашай гісторыі, у нашым характары, гэта — знак нашай існасці. І, магчыма, духоўны Грунвальд, апошні рыцар Беларусі... Апошнія гады ягонага жыцця ёсць мужнасць ягонай асобы. І час пытанняў: "Каму гэта ўсё патрэбна, што я напісаў. Ці вартыя тыя, хто будзе пасля мяне, тых кніг, здабыткаў і знаходак, што я пакінуў пасля сябе?"

...Час ідзе і віруе. Памяць застаецца ў словах і карцінах. Як і пра тыя ўзрушальныя сустрэчы, спрэчкі нейкага багемнага густу і на Маскоўскай, і на Каліноўскага, і на Гікалы... Не на Старажоўцы...

Алесь КВЯТКОЎСКИ, мастак

Алесь Квяткоўскі. "Кастусь Тарасаву едзе на Грунвальд".

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст." (У рамках экспазіцыі адкрылася выстава "Вялікая Айчынная вайна ў мастацтве", прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі.)
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."

■ Рээкспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў **"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя"**.

Выставы:

- Выстава жывапісу **Рамана Заслонава** — да 25 студзеня.
- Выстава **"Рэпліка. Кер-рамапалытка Валерыя Калтыгіна"** — да 25 студзеня.
- Выстава **"Гоя... Пікаса"** (графіка са збору Каралеўскай акадэміі прыгожых мастацтваў (Мадрыд, Іспанія)) — да 21 сакавіка.
- Выстава **"Джэнтльменскі набор"** — да 25 студзеня.

Арт-кафэ

- Выстава літаграфій **Напалеона Орды** — да 25 студзеня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

Выстава:

- **"Калядная выстава Ваяліцыны Шоба"** — да 8 лютага.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

Пастаянныя экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст."

Выставы:

- Выставачны праект **"Гандаль Беларусі на шляху гісторыі"** — да 1 чэрвеня.
- Фотавыстава Барыса Равіч **"Маймі вачыма..."** — да 31 студзеня.
- Рэспубліканская мастацкая выстава, прысвечаная **20-годдзю дзейнасці** спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, — з 22 студзеня да 7 лютага.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

Экспазіцыі:

- "Мінск губернскі ў канцы XIX — на пачатку XX стст."
- "І з'езд РСДРП у асобах".

УВАГА!

- "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
- "Гісторыя Дома-музея І з'езда РСДРП".
- Выстава твораў омскага майстра мікрамініяцюры Анатоля Каненкі **"Цуд пад мікраскопам"** — да 31 студзеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.

Тэл.: 327 46 12.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Геалогія і палеанталогія".
  - "Сезонныя змены".
  - "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
  - "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
  - "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
  - "Ахоўныя прыродныя участкі, рэдкія віды жывёл".
- Выстава:**
- **"Джунглі за шклом"** — да 6 сакавіка.

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

Выстава "Муміі свету" — да 6 сакавіка.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

- Выстава **"Лукамор'е"** (фігуры, якія рухаюцца) — да 1 чэрвеня.
- Выстава **"Экзатычныя жывёлы свету"** — да 5 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.

Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
- "Беларуская музычная культура XX ст."
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

Выстава:

- Выстава да 75-годдзя з дня нараджэння народнага артыста Беларусі і СССР **Уладзіміра Мулявіна**.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

Пастаянныя экспазіцыі:

- **Майстар-класы:**
- **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

Выстава:

- **"Аўтамабіль на далоні"** — да 28 студзеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свядлова, 4.

Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыі:

- "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".
- Выстава:**
- Міжнародная выстава фота **"Гульня ў класіку"** — да 31 студзеня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.

Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе:

пн. — *Выхадны, аўт.* — *нядз.* — *ад 10-й да 18-й,*

/ІДЗЕ ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"/

сер. — *ад 12-й да 20-й.*

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Зброяй сатыры"** (плакаты, газетна-часопісная сатырычная графіка, на-сценныя газеты і замалёўкі партызанскіх мастакоў у жанрах палітычнай і побытавай сатыры; мемарыяльныя рэчы беларускіх мастакоў-карыкатурыстаў, "лясная" паліграфічная тэхніка ва ўзноўленым інтэр'еры партызанскай тыпаграфіі) — з 29 лютага да 27 сакавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.

Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02;

+ 37529 551 80 51,

+37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Вялікі бал у палацы Радзівілаў"** — да 31 студзеня.
- Выстава **"Спяшаюся павіншаваць Вас..."** — да 8 лютага.

Ратуша

- Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91,

(8-01596) 2 82 70.

Пастаянныя экспазіцыі:

- Выстава **"Літва і Беларусь на старонках сямейнага альбома княжны Марыі Гагенлоз"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.

Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
  - Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
  - Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
  - Музейна-педагагічны праект **"Кроцім у школу разам з Коласам"**.
- Акцыі:**
- **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).
  - Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень выселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
  - Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).
- Выставы:**
- Выстава твораў Аляксандра Каршакевіча **"Усмешкі з добраю душой"**.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- **23 — "Набука"** (опера ў 4-х дзеях) Дж.Вердзі.
- **24 — "Эсмеральда"** (балет у 3-х дзеях) Ц.Пуні.
- **26 — "Аїда"** (опера ў 4-х дзеях) Дж.Вердзі.
- **27 — "Бахчысарайскі фантан"** (балет у 3-х дзеях) Б.Асаф'ева.
- **28 — "Снягурка"** (опера ў 2-х дзеях) М.Рымскага-Корсакава.
- **29 — "Трыстан і Ізольда"** Р.Вагнера; **"Кармэн-сюїта"** Ж.Бізе — Р.Шчадрына;

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.

Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэтрам.

Акцыі:

- Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

Выстава:

- Міжнародны выставачны праект **"Саюз кахання і творчасці"**, арганізаваны сумесна з Пасольствам Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Беларусі і прысвечаны 100-годдзю вячання Янкі Купалы з Уладзіславай Станкевіч.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.
- Выстава:**
- Выстава твораў літоўскага мастака Саламона Цейцельбаўма **"У пошуках духоўнага апірышча"** — да 20 лютага.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.

Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.
  - **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г.Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- Выставы:**
- Выстава **"Машыны, якія гавораць / Talking machine"**, пры ўдзеле творчай групы "Рам-эс Экспа" — да 27 сакавіка.
  - Выстава калекцыі беларускага нацюрморта **"Рэчыўны свет"** (з калекцыі Аляксандра Унукава) — да 5 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.

Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.

Тэл./факс: 334 60 08.

■ 23 — "Мабыць?"

- Д.Багаслаўскага, А.Марчанкі і трупы тэатра.
- **24 — "Гісторыя двух сабак"** Я.Конева. Пачатак а 12-й.
- **24 — "Нязваны госць"** С.Бартохавай.
- **25 — "Цеплаабмен"** — веча-р сучаснай харэаграфіі.
- **26 — "Нямое каханне"** — аўтарскі праект Ігара Сігова.

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875 ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Выстава:

- Выстава графікі і скульптуры Уладзіміра Даўгялы і Сяргея Аганавы **"Гонар. Годнасць"** — да 31 студзеня.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.

Пастаянныя экспазіцыі:

- **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
- "Народныя іконы Беларусі 2-й пал. XIX ст."

Экспазіцыі:

- **"Карэтная"** г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".
- Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава-рэканструкцыя **"Прыцемкі Сярэднявечча. Прылады пакарання"** — да 31 студзеня.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ

"ВЫСОКАЕ МЪСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.

Тэл.: 321 24 30.

- Выстава Улады Белавусавай-Кірзенка **"Нюансы падарожжа"** — да 20 лютага.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВА АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.

Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

- **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- **"Чырвоная гасцёўня"**.
- **"Зала ўрачыстых прыёмў"**.
- **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.
- **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
- **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
- **"Свет прыроды"** (выставы "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).

Выставы:

- Інтэрактыўны выставачны праект **"У гасцях у казкі"** — да 14 лютага.
- **"Новае ў археалогіі Гомельшчыны"** (новыя знаходкі з Мохавіцкай і Гомельскай

археалагічных экспедыцый пад кіраўніцтвам А.А. Макушнікава) — да 1 лютага.

- **"Бявья шылемі і харугвы беларускіх зямель XI — XVII стст."** (выстава прадастаўлена мастацкай майстэрняй "Стальная Спадчына" (Мінск)) — да 14 лютага.

Вежа палаца

Экспазіцыі:

- **"Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.

Паўночнае крыло палаца

Экспазіцыі:

- **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.
- Выстава:**
- Выстава **экзатычных жывёл**.

Зімовы сад

- **"Свет субтрапічных раслін і жывёл"**.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.

Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
- **"Музей крыміналістыкі"**.
- Выстава **"Па праве Памяці"**, прысвечаная Чырвонай арміі першай паловы XX стагоддзя, з фондаў музея.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.

Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Экспазіцыя "Прырода Лідчыны".

Выставы:

- **"Вядзём пачатак мы ад Гедыміна..."**.
- Мемарыяльны пакой **Ваяліцыны Таўлая**.
- Выстава з прыватнага збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."**.
- Музейна-вобразная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
- Музейна-вобразная зала **"Як жылі нашы продкі"**.
- Выстава **"Праваслаўныя храмы Лідскага краю"**.
- Выстава **"Ад пяра гусінага да камп'ютара сучаснага"**.
- Выстава **"Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт"</**